БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 47 (11951)
1969 оной февралиин 25, вторник

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ГАЗАР — АРАДАЙ БАЯЛИГ

...туйлай ехэ удха шанартай байһан тухай, газарта гамтай на... хайхарамтай һайнаар элдүүрилхэ, ашагтай олзотойгоор ...КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд соо ... Энэнь тон зүб. Газар гээшэ арадай айхабтар ехэ баялиг бай... Эртэ урданай барга бүдүүлиг сагташье элинсэг хулинсагууднай ...шэмээр амидаржа байдаг байгаа ха юм. Үбһэ ногоо ур... бэлшээжэ, адууһа малаа тэжээгээ болодог байгаа бшуу. ...хархис засагай үедэ газарай «эзэдынь» баяд ноёд, харин га... таряашад — ёһотой эзэдынь газар эдлэхэ эрхэгүй, баяд ...гуд болоно ябаа.

...Совет орондо газар хадаа бүгэдэ арадай баялиг болонхой. Хэтэ ...эдлэжэ байхыень колхоз, совхозуудта газар даалгагдан үгтэнхэй. ...баялиг байгааша газарые манайда наймаалха, худалдаха, ...ябадал хорюултай. Газар гээшэ арад зоной нангин зөөри мүн. ...һайнаар элдүүрилхэ, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ шухала. Газар... боломоор юумэ дууһыень абаха, нэгэшье гектар газар миил хоо... ...гүй, намаг болдог болгохогүй, шулуу шохойдо, шугы бур... ...хагүй тухай асуудал мүнөө тон хурсаар табигдана. Рес... ...колхоз, совхозууд алибаа газараар баян. Тарялангайшье, ...шье, бэлшээрииншье газар элбэг.

...газар элдүүрилгын талаар абажа харабал, манай республикын ...зуудта бага бэшэ дутуу дунданууд тохёолдоно. Арад зоной ... хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй, газарта гам хайрагүйгөөр ханда... газарые хаяжархиха ушарнууд үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, 45 ...сабшалан шугы бургааһанда дарагдашанхай. 93 мянган гек... хадалан болдог намаг болошонхой. Энэ иихэдээ тарялан... ...сабшалангайшье газар жэлһээ жэл бүри улам ехээр үргэдхэхэ ту... ...табигдажа байхада, харин элдүүриингээ газар хороожо, хо... ...үрэгүй болгожо байха гээшэ тон буруу. Иимэ ушарнуудые ... байхын аргагүй.

...газар элдүүрилхын хажуугаар, газартаа хайхарамжатайгаар ...гектар бүриһөө баян ургаса абаха гээшэ ехэ удха шанартай асуу... һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Уһа... ...газар үргэдхэгдөө. Үтэгжүүлгэ нилээд хэгдэдэг болоо. Ороохо та... ...үбһэ ногооной ургасашье дээшэлжэ байнхай. 1961—1964 онууд... ...колхоз, совхозуудта ороохото ургамалнуудай ургасань ...гектарай 8,6 центнер байһан аад, 1965—1968 онуудта — ...хүрэтэр ехэ болоо. Шэниисын ургаса гектарай 9,6 центнерһээ ...хүрэтэр дээшэлээ. Мүн энэ үе соо жэлдээ дунда зэргээр ...ороохо таряа хуряажа абалга 22,6 процентээр ургаа. Тэрэшэ... ондо республика соо бүхы дээрээ 106 мянган тонно үбһэ хуряа... байбал, 1968 ондо 144 мянган тонно үбһэн абтаа. Дунда зэр... бүриин 14,5 центнер үбһэн абтаһан болоно.

...гэбэшье республикын колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын ургамал... хангалтатай гэжэ тоолохоор бэшэ. Зарим ажахынуудта ...хангалтагүй байһаар. Энэнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, газараа ...элдүүрилнэ, үтэгжүүлнэгүй, уһалнагүй, поли дээрээ буртаг үбһэ ...ургуулмархина. Ургасын муу байһан дээрэһээл олохон ажахы... ...сагта тэжээлээр дуталдажа, малаа тураана, үхүүлнэ, гарза ...

...һайнаар хандадаг, ханамжатайгаар элдүүрилдэг, уһалдаг, ...ажахынууд жэл бүхэндэ баян ургаса ургуулжа абана. Жэ... Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз 1968 ондо гек... 12,6 центнер шэниисэ ургуулаа. Зарим участогуудһаа бүри... ургаса абтанхай. 70 гектар талмай дээрэһээ гектар бүхэнэй 31 ...шэниисэ ургуулагданхай. Тэрэшэлэн сабшалангайшье ургаса баян ...бүхы колхоз соонь дунда зэргээр гектарай 19 центнер үбһэн абтаа. ...талмай дээрэһээ га бүриин 25 центнер үбһэн ургуулагдаа. Ба... хартаабха, корнеплод болон бусад ургамалнуудые элбэг дэл... ...шаданхай. Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай олохон ...зуудай жэлһээ жэлдэ баян ургаса абадагаараа суутайнууд.

...зарим аймагуудта ургаса ехэ хангалтагүй байһаар. Жэшээнь, ...жэлэй туршада Яруунын аймагай ажахынуудта дунда зэргээр ...миил 4 центнер, Хори болон Хэжэнгын аймагуудта — 4,8 ... Бэшүүрэй аймагта — 6,8 центнер үбһэн абтаһан болоно.

...ажахые эрид түргэн хүгжөөхэ тухай асуудалай хурсаар табиг... үедэ арадай баялиг бологшо газарые зүбөөр эдлэхэ гээшэ тон ...шанартай хэрэг мүн. Зарим промышленна предприятинуудай зүг... леспромхозууд болон харгы замай эмхи зургаануудай зүгһөө ...бууғаар, хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд үзэгдэнэ. Колхоз, ...таряалангай гү, али сабшалангай газар дээгүүр харгы тата... ...ушарнууд бии. Эндэ эзэмтэй хүнүүд тушаа эрид шанга хэмжээ

...бүхэн зүбөөр эдлэгдэхэ, арад зоной аша туһада хэрэглэгдэхэ

АРАДАЙ КАНДИДАДУУД

ҺЭШХЭЛЭЭРЭЭ

Үглөөнэй сагаан жабар наранай дээрэ гаратар бууранагүй. 40 градус хүйтэн гэжэ термометр харуулна. Хүндын тала энэ янгинама хүйтэндэ хүлдэшэһэн мэтэ зэнхыжэ, хооһоор харагдана. Үнэн дээрэ энэ тала хооһон бэшэ байба. Добуунай бооридо түхеэрэгдэһэн отарын дарагар байра байдал, худагай гэрэй хажууда уһалжа байһан бүлэг хонид энэ талын эзэтэй байһые гэршэлнэ.

Эндэ Анаагай совхозой суута хонишон Ойдоб Табхаевич Тагаров гэр бүлөөрөө үбэлжэнэ. Харууһалжа байһан эхэ хонидойнь тоо 502. Үбэлжэлгэ хэр үнгэргэгдэжэ байна гээшэб? Һайн. Өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэһэн үбһэнэйнь хаха дынь үшөө бии. Мүн тракторай звеногой хуряаһан үбһэнһөө хүртэлсэнэ. Таряа талханай зүйлөөр таһалданагүй. Хони, хурьгадайнгаа байра һайса дулаалаанхай.

— Түл абаха халуун хаһа буураажа байна. Суудхын 1—2 хонин түрэдэг болоо. Энэ жэл абтаһан 120 хурьгаднай бүрин бүтэн лэ түлжүүлэгдэнэ,— гэжэ хуһамаг соохи тэбшэнүүд руу ороохо таряа хэжэ ябаһан Ойдоб Табхаевичай һамган Должин хөөрэнэ.

Должиной хани нүхэрөө дахажа, хонишон болоһоорнь арба гаран жэл үнгэрбэ. Энэ ажалда ороһон сагһаа хойшо үдэр бүри, үбэлэй янгинама хүйтэншье байг, зунай аажама халууншье болог, аадар бороо соошье Ойдобойнгоо үгыдэ Должин хонидойнгоол хажууда байдаг. Нүхэрэйнгөө гэртээ байбашье, нэгэ юумэ олоод лэ, үнеэхил нинтынгээ малай хойноһоо һанаагаа зобожо байдаг юм.

40 градус хүйтэнэй боложо байхада, Должиной гэртээ һуугаа һаань, хэншье шоо үзэхэгүй байгаа. Хони, хурьгадынь бүгэдэ тобир тарганууд, гарзада, орохоо байһан мал балай үгы. Ойдобынь хонидоо уһална, эдеэлүүлнэ, Баяр хүбүүниинь хурьгадаа харууһална. Хүйтэн үдэрнүүдтэ Должиной гэрһээ гараашье үгы һаань, муу юумэн болоод орхихогүй байгаа. Теэд Должин гэртээ һууха дурагүй. Хэдэн жэл соо хэжэ дадашаһан ажалынь, һэшхэлынь хүндэ хүшэр хүдэлмэриһөө хорғодуулнагүй. Нютаг соогоо ажалша, бэрхэ суутай Ойдоб нүхэрөө дутуугүй бэрхэ хадань лэ, ажалынь урагшатайгаар бүтээгдэдэг. Һүүлшын хэдэн жэлэй туршада Тагаровтан ажалдаа һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. 100 эхэ хонин бүридэ абаһан хурьгадайнь тоо, хонин бүриһөө хайшалһан ноо һониинь нютагай хонишодһоо жэлһээ жэлдэ ехэ байдаг. Ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө 1967 ондо Ойдоб Табхаевич Ленинэй ордендо хүртөө һэн. Ажалша бэрхэ, үнэн сэхэ энэ айлые һайса мэдэхэ нютагайхидынь Должин Балданжаповнае Красно-Партизанска сомоной Соведэй депутадта кандидат болгожо бүридхэлдэ абаа.

— Должин Балданжаповнае онинобоpскынхид һайн мэдэхэ. Һаалишанааршье ажаллахадаа, нютагайнгаа түрүүшүүлэй зэргэдэ ябагша һэн. Хонишон болоһон сагһаа хойшо мүн лэ муу гүүлээгүй. Энэ хүмнай нютагай Соведтэ ажалшадай ёһотойл түлөөлэгшэ болоно,— гэжэ Анаагай совхозой 2-дохи отделениин хүдэлмэришэн Екатерина Пантелеевна Власова Красно-Партизанска сомоной Соведэй депутадта кандидадуудые бүридхэлдэ абалгын баярай суглаан дээрэ отделениингээ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай зүгһөө хэлээ.

Должин Балданжаповна Тагарова Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар һунгагдаһан, СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадаһан, выставкын медаль, шанда хүртэһэн, хэдэн грамотануудаар шагнагдаһан байха юм.

Зураг дээрэ: нютагай Соведэй депутадта кандидат Д. Б. Тагарова Ойдоб нүхэртэеэ хурьгадайнгаа хэр зэргээр тобиржоһые шалгажа байна.

Н. ДАМБАЕВ.
Авторай фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

НЯГТА ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛ ХЭРЭГТЭЙ

Мухар-Шэбэрэй болон Прибайкалиин аймагуудта ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй һунгалтада бэлэдхэлэй хэр зэргэ ябажа байһан тухай республикымнай Верховно Соведэй Президиумэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Аймагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр нүхэд Ц. О. Цыбиковэй, В. И. Нагаевай элидхэл шагнаад, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөнэй улам үргэдэжэ байһан үедэ һунгалтада бэлэдхэл ябуулагдана гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тэмдэглэбэ. Аймагуудай ба сельскэ, сомонуудай Соведүүдэй һунгалтада бэлэдхэлээр партийна организацинуудай хүтэлбэри доро эмхидхэлэй-техническэ ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаа. Һунгалта тухай Дүримэй эрилтын ёһоор тогтоогдоһон саг болзор соо һунгуулиин округууд болон участогууд эмхидхэгдээ, сельскэ, сомоной, окружной болон участково һунгуулиин комиссинууд бүридүүлэгдэн баталагдаа. Бүхы һунгуулиин округуудһаа депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлһэн ажалшадай коллективүүдэй суглаанууд эмхитэйгээр үнгэргэгдөө. Сельскэ, сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд һунгагшадай список табижа дүүргээ.

Гэбэшье тус аймагуудта нютагай Соведүүдые һунгаха һунгалтада бэлдэхэ талаар горитой дутуу дунданууд элирүүлэгдээ. Сельскэ болон сомоной һунгуулиин комиссинуудай олонхинь хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Депутадуудта кандидадуудые бүридхэлдэ абахын тулада һунгуулиин комиссинууд түрүүшынхеэ сугларһан байна. Аймагай, сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй зүгһөө һунгуулиин комиссинуудта даалгагдаһан уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэнь тодорхой һайн туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Тиимэһээ тэдэнэй талаһаа һунгалтын Дүримэй зарим эрилтэнүүд хазагайруулагдана.

Жэшээлхэдэ, Прибайкалиин аймагай Ильинскэ сельскэ Соведэй депутадуудта кандидадуудые бүридхэлдэ абаха үедэ дэбжүүлэгдэһэн һунгуулиин округуудаар һунгагдаха зүбшөөл гурбан кандидадһаа абтаагүй байһан байба. Мухар-Шэбэрэй аймагай Хүсөөтын болон Шаралдайн сельскэ Соведүүдтэ хэрэг хүтэлэлгын, илангаяа һунгагшадай суглаануудай протоколнуудые бэшэхэ талаар эндүү алдуунууд гаргагдаһан байна.

Һунгуулиин участогуудай гэр байшангууд һайнаар түбхинүүлэгдээгүй. Һунгалтын урдахи ойлгууламжын хүдэлмэридэ харуулан ойлгуулха агитаци мууса хэрэглэгдэнэ. Һунгалтада бэлэдхэлэй эхилһэнһээ хойшо һараһаа үлүү сагай үнгэрбэшье, зарим сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд өөһэдынгөөшье байшангуудта һунгалта тухай уряал соносхолнуудые үлгөөгүй байһаар.

Һуурин тосхонуудай олонхидонь агитпунктнууд нээгдээгүй, нийтэ ойлгууламжын хүдэлмэри һулаар дэлгэрүүлэгдэнэ. Һунгалтада бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд һулаар хабаадана.

Зарим һунгуулиин участогууд, илангаяа Мухар-Шэбэрэй аймагта, телефонно хэлхеэ холбоогоор мууса хангагданхай.

Ажалшадай эрилтые худалдаа наймаанай ба гэр һуудалай талаар хангаха хэрэгтэ олохон дутагдалнууд ушарна.

Нютагай Соведүүдые һунгаха һунгалтада бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые дары усадхахыень Мухар-Шэбэрэй ба Прибайкалиин аймагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум уялгалба. Тиихэдээ Буряадай АССР-эй аймагуудай, городуудай, городуудтахи районуудай, сельскэ, сомоной болон поселково Соведүүдые һунгаха Дүримэй эрилтэнүүдые бүрин түгэс бэелүүлхыень, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абтаһан социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө һунгалтада бэлэдхэлэй үедэ улам эдэбхитэйгээр дэлгэржэ байгаа улад зоной ажалай ба политическэ дэбжэлтые үргэнөөр хэрэглэхыень аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта дурадхагдаба.

Һунгалтада бэлэдхэлэй хүдэлмэриин мүнөө түлэг хаһадаа ороһонтой дашарамда, һунгуулиин участогуудай хүдэлмэридэ гол анхарал хандуулагдаха зэргэтэй гэбэл:

һаяын сагта һунгуулиин участково комиссинуудай түрүүлэгшэнэр болон секретарьнуудай зүблөө үнгэргэхэ;

аймагуудай, сельскэ, сомонуудай һунгуулиин комиссинуудтай сугтаа һунгуулиин бюллетеньнүүдые бэлэдхэжэ, һунгуулиин участогуудта дамжуулан үгөөд, һайнаар хадагалуулха;

һунгагшадай клубуудые, дуугаа үгэхэ газарые һайнаар түбхинүүлэн түхеэрхэ. Депутадуудта кандидадуудай намтарай һунгагшадые үргэнөөр танилсуулхын, тэдэнэрэй түлөө бултадаа дуугаа үгэхын түлөө зохихо эрхэ байдал хангаха;

соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанудта нийтэ-политическэ темэдэ элидхэл, лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, һунгалтын асуудалнуудаар консультацинуудые эмхидхэхэ;

Коммунис парти болон Советскэ правительствын политикые һунгагшадта гүнзэгыгөөр ойлгуулхын, кандидадуудые депутадуудаар һунгахын түлөө идхамжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха;

һунгалтын үдэр һунгуулиин участково комиссинуудта хүдэлмэреэ эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэнь тодорхой туһаламжа үзүүлхэ, хэлхеэ холбоогоор, транспортаар тэдэнэй хэрэглэмжые хангаха, һунгагшадай дуугаа үгэһэн тухай протоколнуудые дээшэнь саг соонь ябуулха гурим комисси бүхэндэ, илангаяа холын һунгуулиин участогуудта, нарииаар тогтоохо;

һунгалтын үдэр һунгуулиин участогууд ба ажалшадай амаралтын газарта худалдаа наймаанай ба соёл культурын талаар һайн хангалта эмхидхэхэ.

Һунгалтын урдахи суглаан, уулзалганууд дээрэ, хэблэлдэ һунгагшадай хэлэһэн захяа, дурадхал һанамжануудые нарииаар бүридхэхыень, тэдэнииие дүүргэхын түлөө зохихо хэмжээ ябуулганuудые, илангаяа ажалшадай хэрэглэмжые худалдаа наймаанай, соёл гэгээрэлэй, гэр һуудалай талаар һайнаар хангахын тулада оролдолго гаргахыень ажалшадай депутадуудай аймагуудай, городуудай, районуудай, сельскэ, сомоной болон поселково Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые Верховно Соведэй Президиум уялгалаа.

Бүхы һунгуулиин участогуудые электрын найдамтай хэлхеэ холбоогоор хангахын тула долоон хоногой дотор соо шухала хэмжээнүүдые абахыень хэлхеэ холбооной Буряадай үйлэдбэриин-техническэ управленидэ даалгагдаба.

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ҺУРАЛСАЛ

Үсэгэлдэр КПСС-эй обкомой дэргэдэ аймагуудай газетын редакцинуудай хүдэлмэришэдэй ээлжээтэ—табан үдэрэй семинар хүдэлмэреэ эхилбэ. Һаяхан үнгэргэгдэһэн курс-семинарта аймагай газетэнүүдэй редакциин хүдөө ажахын таһагуудые даагшанар хабаадалсажа, арбан үдэрэй туршада аймагай газетэнүүдэй редакциин хүдөө ажахын таһагай хүдэлмэри түсэблэхэ тухай, газетын жанрнууд, партийно-совет хэблэлэй гол зорилгонууд тухай, бусад асуудалнуудаар лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд болоһон байгаа. Журналистнуудай үмэнэ Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэ багшанар мал болон таряан ажал хүгжөөхэ, хүдөө ажахын экономико һайжаруулха асуудалнуудаар лекцинүүд уншагдаһан юм.

Эхилээд байһан семинарай түрүүшын үдэр «Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ аймагай газетэнүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай тогтоол тухай хөөрөө шагнаба. Үүнтэй хөөрөөе КПСС-эй обкомой хэблэлэй секторые даагша Н. Р. Энхиров хэһэн байна.

Семинарай эхилһэн түрүүшын үдэр тэрэнэй хүдэлмэридэ республикын газетэнүүдэй редакцинуудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа.

Саашадаа аймагай газетын редакциин бэшэгэй таһагай хүдэлмэри тухай, партийно-совет хэблэлэй урда табигдаһан зорилгонууд тухай, арадай хиналтын органуудай зорилгонууд ба хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй үүргэ, редакциин бэшэгэй таһагай хүдэлмэри эмхидхэлгэ, редакцида ерэһэн бэшэгүүдые зүбөөр хэрэглэхэ тушаа болон бусад асуудалнуудаар лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд болохо юм. Гадна семинарта хабаадалсагшад Улаан-Үдын телестуди ошожо, хүдэлмэритэйнь танилсаха байна.

...ОРДОМО ДОХЁО

ҺААЛИ ЮУНДЭ БАГАБ?

...нүүдтэ Загарайн аймагай совхозуудай һаалиин ... дээгүүр ябагдаа. Бидэ ... хөөрэлдэжэ, тэдэнэй ... байдалаар һонирхообди. ...колхозой Хуушан-Бэрээ... һаалишад Анна Василиса Трофимова, ... Кубышкина, энэ ажа... ...гүүртын һаалишад Фев... ...мова, Полина Афа... Наталья Дубинина, Оно... ...хозой Хуушан-Хүрбын ... Галина Белых, Зоя Бе... ...а Постникова гэгшэд ... үбэлэй янгинама хүй... ...ээр дуһалдаһые заа... ...дай гомдол зүб. Эдэ ... үлэн туранха үнеэд ...үүд соогоо мөөрэлдэжэ ...

...үдэй үнеэдтэ энэ хүй... тэжээл үгтэнэ гээшэб? ... мэдэхээр, үнеэн бүхэн... ...тамиртай байлгахын тула ...тэжээлэй 7—8 единицэ ... силос, үбһэ, һолоо... ...малханай зүйл эдюулхэ ... үнеэнһээ һү һааха гээ ... эды шэнээн тэжээл нэ... ...улха болодоно.

... үнеэн бүридэ сүүдхэ... ... тэжээлэй зургаан единицэтэй тэнтэй үбһэ тэжээл үгэнэбди. Ингээд байхада хаанаһаа һүн һаагдахаб даа,— гэжэ эндэхи һаалишад гомдоно.

Первомаевкын, Хуушан-Бэрээнэй, Шэбэрэй, Үнэгэтэйн һаалишад үнеэн бүридэ сүүдхэдээ бахал эды шэнээн тэжээл үгэнэ. Шэбэрэй һаалиин гүүртэ дээрэ силос байхагүй. Харин Хуушан-Хүрбын гүүртын үнеэн бүридэ сүүдхэдээ орой зургаан килограмм силос хүртэнэ. Энэ гүүртын һаалишад үнеэдтэе үбһэ, һолоомо, гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо үгэдэг. Энэнь үшөө бага гээшэ.

— Үнгэрһэн жэл урзанданайхида орходоо һурагүй ехэ үбһэ хуряаһан байнабди. Тиигэбэшье үнеэдтэ үбһэ нэмэжэ үгэхын аргагүй. Совхозоймнай дирекци бии байгаа үбһэнэймнай зарим хубиие үбһэ багаар бэлэдхэһэн отделенинүүдтэ хубаагаа,— гэжэ Онохойн совхозой дүрбэдэхи отделениие эрхилэгшэ Алексей Назаров хөөрэнэ.

Эндэ үнгэрһэн жэлдэ тарянай ургаса ехэл муу байһан. Гектарһаа орой 4—5 центнер таряан хуряагдаа. Ингэжэ Онохойн совхоздо һолоомон багаар суглуулагдаһан байна. Эндэхи механизаторнууд таряалан дээрэхи һолоомоёо хүсэд һайнаар суглуулаагүй. Тиимэһээ һолоомонь саһанда дарагдашанхай. Мүнөө механизаторнууд намартаа гээһэн һолоомоёо таряалан дээрэһээ суглуулна. Арай гэжэ асарагдаһан һолоомон үнеэдтэ хайша хэрэг эдюулэгдэнэ. Ажахын гүүртэнүүд дээрэ һолоомон шанаржуулагдангүй, миил үнеэдэй хүл доро хаягдана. Ингэжэ һолоомо үнеэдтэ эдюулхэдэ, ямар туһа байхаб даа.

Гадна совхозой үнеэдтэ холимол тэжээл тон багаар үгтэнэ. Энэнь нигэһээр дууһашахань. Гүүртэнүүдтэ иимэ тэжээлэй хэзээ асарагдахань үшөө мэдэгдэнэгүй.

Намартаа үнеэдтэ куузику үгтэдэг байһан. Энэнь мүнөө барагдашанхай. Совхоз нёдондо 17 гектарта тэжээлэй иимэ ургамал тариһан юм. Гектарһаа 300 центнер ургаса хуряагдаа. Үнеэдтэ куузику үгэхэдэ, һаалинь яһала дээшэлһэн. Хэды тиимэшье һаань, совхозой мэргэжэлтэд энэ тэжээл саашадань ехээр таридаг болохо асуудалые анхарнагүй. Мүнөө жэл ажахы дотор энэ ургамал 50 гектарта тарирдахаар хараалагданхай. Энэнь үшөөл бага гээшэ.

— Кукуруза ехээр тарихал хэрэгтэй. Куузику тарихада гаргашань ехэ. Харууһан хэрэгтэй. Ургасыень хадагалха амбааршье байхагүй,— гэжэ совхозой зоотехник Вера Мюсеркеева хөөрэнэ.

Нёдондо энэ совхозой адууһа мал үбһэ тэжээлээр дуталдаһан. Энээн дээрэһээ ажахы аяар 580 мянган түхэриг гарзатай байһан. Мүнөө жэлдэ энэ алдуу дахинаа дабтагдахадаа магадгүй. Юуб гэхэдэ эндэхи һаалишад центнер һү үйлэдбэрилхэдөө 21 түхэриг гаргашалжа, гүрэндэ центнер һүеэ 16 түхэриг сэнтэйгээр тушаана.

Ажахы дотор үсөөн үнеэд тугаллаа. Гол шалтагаанинь юуб? Нёдондо үнеэд үргүүлһэн дээрэһээ эртэ шэргэһэн, үни болотор үрэжүүлэгдээгүй ябаһан байна. Мүнөө хэды үнеэнэй һубайрхань үшөө мэдэгдэнэгүй.

Ажахынуудаар ябахада һаалишад тэжээл дуталдана гэжэ гомдоно. Теэд бии байгаа тэжээл үнеэдтэ муугаар бэлдэгдэн үгтэнэ. Энэ ябадалые Хуушан-Бэрээнэй гүүртын байдал эли тодоор элирхэйлнэ. Эндэхи малшад үнеэдтээ яб гэжэ хүрэшэһэн силос үгэнэ. Юуб гэхэдэ малшад нүхэнһөө хэһэг хэһэгээр силос сабшажа, нэгэшье бутаргангүй тэрэ зандань үнеэдэйнгээ байрада оруулна.

— Хамаагүй. Үнеэд һүниндөө эдихэл байха,— гэжэ гүүртые даагша Михаил Балаганский малшан Семён Солдатов хоёр хэлэнэ.

Үлэн үнеэд хүрэһэн силос бүхэли һүниндөө мэрэжэ хононо. Ингэжэ байхада хаанаһаа һүн һаагдахаб даа!

Зоотехническэ эрдэмэй ёһоор түрэхэ, тугаллаһан үнеэдтэ силос эдюулэгдэдэггүй байна. Зүгөөр аймагай олохон ажахынуудта энэ гурим орой сахигданагүй. Энээн дээрэһээнь һая гараһан тугалнууд үбдэжэ эхилэнхэй. Тугалнуудынь туранхайнууд. Эдэ бүгэдые «Гигант» колхозой, Онохойн совхозой һаалиин гүүртэнүүд дээрэ хаража болоно. Гадна эдэ ажахынуудай нарай тугалнууд һүөөр дуталдана. Нарай тугал түлжэжэ ехэ болотороо эхынгээ 250—300 килограмм һү эдихэ ёһотой. Энэ гурим хаанашье баримталагданагүй.

Һаалиин гүүртэ дээрэхи хүндэ ажал оньһожоруулха асуудал эндэ дурдамаар. Аймагай ажахынуудай гүүртэнүүд дээрэхи ажал хүсэд оньһожоруулагдаагүй байһаар. Гансал Хуушан-Хүрбын гүүртэдэ үнеэд «даугава» түхэлэй машинаар һаагдана. Нүгөө гүүртэнүүдэй ажал бага сага оньһожоруулагданхай. Гүүртэнүүд дээрэхи тэжээлэй кухнинууд, тэжээл бутаргадаг машинанууд муугаар хүдэлнэ. Гадна гидролизно тэжээл шанар муутайгаар буйлуулагдана. Иимэ тэжээл бэлдэхэдэ микроэлементнүүд, кислота хэрэглэгдэдэг гээшэ. Гүүртэнүүд дээрэ иимэ юумэн байхагүй.

Бидэ «Гигант» колхозой түбэй гүүртын байрада оробобди. Байрань шэнэ, уужам. Теэд энэ гүүртэ дээрэхи ажал нэгэшье оньһожоруулагдаагүй. Наг шэбхэ суглуулха транспортёрой хүдэлдэггүй дээрэһээ һаалишад малайнгаа шабааһа гар хүсөөрөө газаашань гаргана. Байра соо электролампочкануул дуталдана. Гадна гүүртын һаалишад һааһан һүеэ малай байраһаа 100 метрэй зайда мүр дээрээ үргэлжэ абаашана. Үдэр бүри!

Эдэ мэтын дутагдалнууд гүүртэ бүхэндэ үзэгдэнэ. Һаалишад худалдаа наймаанай, байра байдалай талаар муугаар хангагдана.

— Ажахымнай һаалишадтаа үмдэхэ хубсаһа үгэнэгүй. Магазинһаа гү, али автолавкаһаа резинэ гутал абаха гэхэдэ байхагүй. Иимэһээ малайнгаа байра соогуур валенкаар ябанабди,— гэжэ Онохойн совхозой һаалишан Мария Шульгина гомдоно.

«Гигант» колхоздо һаалишад олоор дуталдана. Ажахын нэгэдэхи гүүртэ дээрэхи байдал бүришье муу. Һаалишанай ямар нэгэ шалтагаар ажалдаа гараагүй һаа, тэрэниие һэлгэхэ хүн байхагүй. Имэл дээрэһээнь февралиин 11-дэ гурбан бүлэг үнеэд һаагдангүй үлэшоо (һаалишадынь үбдэшэһэн байгаа). Энэ гүүртэ дээрэ туталлаха 115 гунжан бии. Һаалишадай үгы дээрэһээ эдээниие малшад харууһална. Эдэ гунжадые һаалишадта даалгахаар саг тулажа ерэнхэй. Юуб гэхэдэ тэдэнэй зариманиинь дэлгэнэжэ байна. Теэд колхозой правлени энэ асуудалые анхаржа, һаалишанаар хүдэлхэ хүнүүдые олоногүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ аймаг дотор малай байранууд, малшадай гэрнүүд баригдана. Зүгөөр эдэ барилганууд хараа бодолгүйгөөр бүтээгдэнхэй. Жэшээнь, Первомаевка һууринда шлакоблогоор шудхагдаһан дүрбэн рядтай малай байра баригдаһан байна. Үнеэдэй энэ байра соо трактораар тэжээл оруулхын аргагүй. Имэл дээрэһээнь һаалишад гараараа тэжээл зөөхэ баатай болоно.

— Хэн имэ байра барюулһан юм? Тэрэ үедэ би эндэ үгы байгааб,— гэжэ отделениие эрхилэгшэ Иван Павлович Душкин хэлэнэ.

Теэд энэ байрын баригдажа байхада, совхозой хүтэлбэрилэгшэд юу хаража байгаа гээшэб? Тэдэнэр энэ асуудалда харюусаха ёһотой.

Аймагай зарим ажахынууд Мухар-Шэбэрһээ һолоомо зөөхэ болонхой. Ингэжэ тэжээл бии болохонь. Теэд энэ тэжээл үнеэдтэ һайнаар шанаржуулжа үгэхэ хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнууд ойрын үдэрнүүдтэ шиидхэгдэжэ, гүүртэнүүд дээрэхи байдал һайжарха аабза гэжэ найдая.

Г. РИНЧИНО,
манай тусхай корреспондент.

НЁДОНДОНОЙХИҺОО ДУТУУГҮЙГӨӨР

...гай совхозой гурбада... ...ениин ахалагша хони... ...онтий Михайлович ... һүүлэй хэдэн жэлдэ ... хонин бүриһөө 100. ...олон хурьга түлжүүл... ...рэйнгаа аймаг соо эр... ...алаараа алдаршаһан ... отарын хонишод нё... ...ули эхэ хонин бүриһөө ...хурьга түлжүүлжэ, хо... ...ниһөө 3,5 килограмм ...алжа, хурьган бүхэ... ...ээгүүр эхэһээнь та... ...үедэ 24 килограммда ... түсэб уялгануудаа ...лээн дүүргээ.

... хонишод мүнөө жэ... ...тул абалгада эрхимээр бэлдэһэн байна. Тэдэнэр зунай, намарай үедэ хонидоо хүшэ тамир абхуулһан. Отарын хонид томо панельнүүдээр хабсаргагдан баригдаһан шэнэ байра соо байрлана. Эндэ дулаан, һаруул. Хони хурьгадай байра соо түмэр пеэшэн түлигдэнэ. Байра тусхай мотоорой хүсөөр энэ пеэшэнһээ дулаа абана.

Мүнөө эндэхи хонишод 807 эхэ хонидһоо 700 гаран хурьга абаад, гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Тэдэнэр хонин бүриһөө хурьга түлжүүлхэ гэһэн уялгаяа нёдондонойхиһоо дутуугүй бэелүүлнэ.

Манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛ, ЭМХИДХЭЛ, ҮРЭ ДҮНТЭЙ АЖАЛ

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ түлэг дундаа ябажа байна. Һүүлэй шанга хүйтэн яһалашье тэбдэхээбэ гээшэ. Тиигэбэшье үбэлжэлгын хаһые яһала гэмгүй бэлэдхэлтэйгээр угтаһан туладаа тиимэ ехээр ядалдашообди гэжэ хэлэхын аргагүй. Малшадай оролдосотой, габшагай, эршэтэ ажалай аша туһаар адууһа малнай ашаг шэмээ татангүй ондо орожо, түл түрэсэ нэгэ жэгдээр, гарзагүйгөөр абтажа байна.

Улаан-Үдын аймагай Харганаагай, Загарайн аймагай Эрхирэгэй һаалишадай, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишодой үүсхэһэн малшадай мүрысөөн нилээд ошотой байгаа. Манайшье ухэршэд түрүүшүүлтэй адли үгэ абалсажа, үбэлэй сагта малаа һайса шахажа, тарган мяха гүрэндөө тушаая гэжэ республика дотор урия соносхоо һэн. Нигэжэ хамаг малшаднай мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, хаба шадалаа харуулха, адууһа малаа тарган тобироор, түл олоор абажа ондо оруулха гэһэн эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байна.

Малай үбэлжэлгын һайнаар үнгэрэлгэ хадаа эмхидхэлэй хүдэлмэриин хүсэн мүн. Тиимэһээ совхозой дирекци, партком, профсоюзай рабочком үбэлжэлгын хаһын эхилхэһээ урид бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилһэн, малшадай мүрысөөнэй гурим шэнээр зохёоһон байна. Мүн тэрэшэлэн үбэлжэлгын ябажа байха үедэ малшадай ажаһуудалай, культурна эрилтые һанаһан соонь хангажа байха асуудалда онсо анхарагдаа. Түб һууринуудһаа холуур ажаһуудаг малшадые эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһалгаряагүйгөөр хангажа байхын тулада хоёр автолавка табигдаа һэн. Тэдэнэрэй хүдэлмэридэ мүнөө гомдол байхагүй. Илангаяа нэгэдэхи, дүрбэдэхи отделенинүүдэй малшадые хангадаг шофер-наймаашан Алексей Григорьевич Чепайкин хүн зондо хүндэтэй болонхой. Гадна совхозой дирекци тусхай түлөөлэгшые Улаан-Үдын трикотажна фабрика зорюута гурба дахин эльгээгээ һэн. Тэрэнь тэндэһээ аяар 15 мянган түхэригэй нооһоор нэхэһэн трикотаж дулаан хубсаһа худалдажа абаад, малшадтаа хубаажа үгэһэн байна.

Малшадай байра байдалые һайжаруулха хүдэлмэриингөө хажуугаар, тэдэнэй культурна эрилтэ тушаа мүн лэ ходо анхаржа байдагбди. Мүнөө малшадай дунда 65 агитатор, 12 политинформатор улас түрын али бүхы асуудалнуудаар хөөрэлдөө эмхидхэжэ, һүүлэй һонинуудые дуулгажа байдаг. Энэ талаар совхозой зоотехник-селекционер коммунист Ц. Б. Гончиковой дүршэл баян. Хөөрэлдөө эмхидхэхэдээ шадамар, зонине һонирхуулха юумээр элбэг байдаг.

Мүнөө үедэ, нютагай Советүүдые һунгаха һунгалтын бэлэдхэлэй ябажа байха үедэ, агитаторнуудай хэхэ хүдэлмэри бүри үргэдэнэ. Партком, партийна эхин организацинуудай бюронууд энэ үедэ агитаторнуудай хүдэлмэрэе яажа ябуулха зорилгынь тодорхойлжо, семинар зарлажа, захяа заабаринуудые үгэнэ.

Малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхыгаа хажуугаар партком хадаа үйлэдбэриин зүблөө зарлаха, хүдэлмэриин үрэ дүн зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэ анхаралаа яһалхан хандуулна гээшэ. Январиин эхеэр һаалишадай суглаа үнгэргөө һэмди. Тэндэ үнгэрһэн жэлэй мүрысөөнэй дүн соносхогдоо. Мүрысөөнэй гуримай ёһоор совхозой эгээл бэрхэ һаалишад нүхэд Ванчикова, Батомункуева гэгшэдтэ алтан час барюулагдаа һэн. Гадна дүрбэн хүн Москва ошожо, ВДНХ хараха эрхэтэй болобо, үшөө дүрбэн һаалишадта республикын амаралта-эмнэлгын газарта ошожо, ээлжээтэ амаралтаяа үнгэргэхэ миинтэ путевкоор шагнагдаба. Хамаг үнеэдээ бултыень түрүүлжэ, нэгыешье гарзалуулангүй түлжүүлһэн 21 һаалишад нэгэ-нэгэ тугал ажалай нэмэлтэ түлөөһэндэ бэлэг болгон абаба.

Декабрь һарада, хонидой түрэжэ эхилхын урдаханууp, хонишодой суглаан болоо һэн. Барагдахала байгаа жэлэй дүн хаража үзэхэ зуураа, 1969 ондо бэелүүлхэ зорилгоёо хонишод тодорхойлбо. Зуун эхэ хонин бүхэнһөө 95 хурьга түлжүүлхэ —иимэ уялгануудые хонишоднай абаа гээшэ. Совхознай эхэ хонидой 15 һүрэгтэй. Тэдэнине харууһалжа байдаг олонхи хонишод зуунһаа зууе абаха, түлжүүлхэ гэһэн уялгатай.

Гадна малай үбэлжэлгын хэр зэргэ ябажа байһан, ямар үрэ дүнтэй, ямар дутагдалнуудтай байһан ушарые хиналта дороо абажа байха зорилгоор хирэ хирэ болоод лэ совхозой партком гү, али дирекци дээрэ, эхин организациин бюронууд дээрэ отделенинүүдые эрхилэгшэдэй, фермые даагшадай, бригадирнуудай, парторгнуудай тоосоон шагнагдажа байдаг. Малшадай бригада, фермэ бүхэндэ ажахын тоосооной шэнжэтэй үйлэдбэриин даабаринууд хүргэгдэнхэй. Тэдэ даабаринуудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһанине совхозой экономико шэнжэлхэ бюрогой гэшүүд ходо байра дээрэнь ошожо шалгажа үзэдэг. Тиигээд тэрэнэйнгээ дүнгөөр үйлэдбэриин суглаа зарлажа, зүбшэн хэлсэдэг болонхой. Энэ угаа туһатай хэмжээ ябуулга гэжэ тоолодогбди.

Үйлэдбэри дээрэ партийна нүлөө үргэдхэхэ зорилгоор хоёрдохи отделениин Тулдуунай һү һаалиин фермэ дээрэ табан коммунистнуудһаа бүридэһэн партийна бүлэг эмхидхээ һэмди. Бүлэгые эмхидхэгшэ Бадмацырен Тушинов эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, яһала хүдэлмэри ябуулна. Тэрэ фермэ дээрэ улаан булан, агитпункт хүдэлнэ. Хөөрэлдөөн, политическэ информаци ходо боложо байдаг, үйлэдбэриин суглаан болзор соогоо зарлагдана. Эндэ хүдэлдэг 12 һаалишадай үрэ дүн һайн. 1968 оной ажалай дүнгөөр группорг нүхэр Тушинов ВДНХ ошохо путевкоор шагнагдаа һэн. Мүнөө январь һарын мүрысөөндэ совхоз соогоо хоёрдохи һуури эзэлээ.

Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр, һайн үрэ дүнтэйгөөр үнгэргэхын түлөө гаргаһан оролдолгомнай хиидэ һалаагүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Малшадаар хүдэлжэ ябаһан коммунистнууд үнэхөөрөө габшагай ёһоор ажаллана, үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээнь, республикын чемпион хонишон Цыдып Дылгырович Балмаев февралиин тэн багаар зуун эхэ хонин бүхэнһөө 103 хурьга абаад байгаа һэн. Түлнь һайн, гарзагүй. Дүрбэдэхи отделениин хонишон Цыдып Санжиев мүн лэ эрхимүүлэй зэргэдэ. Тэрэнэй бригада зуун эхэ хонин бүхэнһөө 102 хурьга абанхай. Мүн тэндэхи хонишон Бато Цыөнков һайнаар хүдэлнэ.

Коммунист Цыбан Жалсановай даадаг хоёрдохи отделениин һү һаалиин фермэ январь һарада үнеэн бүриһөө 189 килограмм һү һаажа, совхоз соогоо нэгэдэхи һуури эзэлээд байна. Мүнөө үедэ совхознай үдэр бүри 2200 килограмм һү гүрэнэй пунктда тушаана. Энэмнай 1968 оной энэ үеынхиһөө 450 килограммаар дээгүүр болоно. Арга боломжоёо тооложо үзөөд байхадаа, совхозой һаалишад нэгэдэхи кварталай һү бэлэдхэлэй түсэб дээрэ 2000 центнер нэмэхэ шадабаритайбди гэжэ мэдүүлэнхэй.

Республикын мал шахагшадай дунда мүрысөө үүсхэһэн манай ухэршэдэй хэрэг үйлэ муу гэхын аргагүй. Түрүүшын ээлжээндэ шахажа тушааһан малайнь 80 процентнь тарган гэһэн сэгнэлтэ а[…] ухэр һайнаар шахаг[…] шахагшаднай нэгэ[…] мяха тушааха түсэб[…] нерээр үлүүлхэ зори[…]

Иимээр малай үбэ[…] ажахын хүдэлмэри[…] хүшэр, орёо шанга ха[…]на. Түсэбтэ табан [ж…] һоонь урид дүүргэхэ[…] түрэһөөр 100 жэлэй[…] түгэсөөр угтаха гэһэ[…] най совхозой малша[…] лые — түсэбтэ табан[…] хэхы жэлые яһала[…] лээ гэжэ тэмдэглэх[…] Энэ һайн үрэ дүн […] Энэ хадаа совхозой па[…] зациин, дирекциин, […] ганизациин ябуул[…] ехэ хүдэлмэриһөө […] малшадай габшагай, […] ажалай аша бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай […] пумэй хараалһан зори[…] сэндэнь хүргэхын ту[…] тын ехэ тэмсэл хэзээ[…] хүтэлбэри доро байха […] һээл совхозой парт[…] ударидахы, эмхидха[…] үүргые улам нарижу[…] рүүлхэ зорилготой […] эрилтэ табигданашье.

Л[…]

Яруунын совхозо[…]

ДҮҮРГЭЛТЭНЬ ХЭР БЭ?

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн бэлэдхэлдэ зорюулжа «Улаан Аха» колхозой партийна эхин организаци горитой хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байгаа. Теэд дүүргэлтэнь хэр бэ? Иимэ асуудал КПСС-эй райкомой бюрогой үзэмжэдэ табигдаба. Колхозой партбюрогой секретарь нүхэр Патархеев бюро дээрэ хэһэн хүдэлмэри тухайгаа тоособо.

Өөрынгөө хараалһан хэмжээ ябуулгануудые колхозой партбюро, правлени хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан байба. Клуб, библиотекэ бирагүйгөөр хүдэлнэ. Культурын эдэ эмхи зургаануудай байшангууд дулаалагдаагүй байжа, досоонь хүнэй юумэ хэхэшье аргагүй. Нютагай хүдөө ажахын эрдэмтэй мэргэжэлтэд, багшанар, соёлшод зоной дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулнагүй, агитатор болон политинформаторнууд мүн лэ муугаар ниитынгээ даабарида хандана. Ажахыньшье хэрэг үйлэ һүрхэй бэшэ гэжэ бюро тэмдэглээ.

Дутуу дундануудаа усадхажа, хараалһан хэмжээ ябуулгануудаа дүүргэхын хойноһоо бүхы хүсэ шадалаа гаргахабди гэжэ нүхэр Патархеев КПСС-эй райкомой бюрое найдуулба.

АГИТАТОРНУУДАЙ СЕМИНАР

КПСС-эй райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинет Орлик тосхоной агитаторнуудые суглуулжа, нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэбэ. Нютагуудай Советүүдэй һунгалтын зарлагдаһантай дашарамдуулан, агитаторнуудай хэхэ хүдэлмэриин зорилгонууд тухай асуудал семинар дээрэ гол һуури эзэлбэ. Тус асуудалаар партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Пронтеева Н. С. агитаторнуудта заабари үгэһэн байна. Арадай хиналтын аймагай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Хантаев Х. Х. «Совет демократи хадаа эгээл арадай демократи» гэһэн лекци уншаба. Тиихэдэ полит-гэгээрэлэй кабинедые даагша нүхэр Шарастепанов А. Б. «Уласхоорондын байдал тухай» лекци уншаба. Семинарай эсэстэ агитаторнууд өөһэд хоорондоо хөөрэлдэжэ, дүй дүршэл, ниитын хүдэлмэри ябуулдаг онол арганууд тухайгаа үгэ андалдаба.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭДЭ ХҮРТЭБЭ

Аймагай колхозуудай хоорондо 1968 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй райком хаража үзэбэ. Тиихэдэ «Түрүү бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ «Улаан Аха» колхозой нэгэдэхи бригадада (бригадирынь нүхэр Хаптагаев А. А.) олгобо. Энэ бригадын гэшүүд 1968 ондо адууһа мал үсхэбэрилхэ, түл абаха, ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ түсэб уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Малшадта мүн олон гэрнүүдые бариһан, малайнгаа байрануудые һайнаар бэлдэһэн байгаа.

В. ГАЛСАНОВ.

Ахын аймаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын нариг сэмбын фабрикын түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн, Октябрьска районно Соведэй депутадта кандидат Н. Савинова. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУР[…]

ОЮУН БОДОЛЫЕМНАЙ БАЯЖУУЛ[…]

Бидэнэр, Буркоопсоюзай автомобильна баазын коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүд, партиин түүхэ шудалнабди. Занятина бүхэндэ алгадгүй байлсаха арга болодоггүй. Юундэб гэхэдэ, заримандаа һуралсалай болохо үдэр холын замда ябагдадаг. Республикын эгээл холын һуурин газарнуудта элдэбын эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүд болон бэшэшье ашаа шэрэдэгбди. Хэды иимэ шалтагаанай болоошье хада олонхи занятида байгдадаг гээшэ.

Манайда пропагандистаар И. М. Пацкевич хүдэлдэг. Манай һуралсалай гурим бултанда адлирхуу байгаа бээзэ гээд һананам. Үзэхэ темээрээ пропагандистын хөөрэжэ үгэһэнэй һүүлээр бидэнэр гэртээ бэлдэдэг, номоо («Очерки истории КПСС» гэжэ учебнигтэйбди) уншадагбди. Һүүлээрнь хөөрэлдөөн болодог. Хүнүүд үгэ хэлэдэг, асуудалнуудгараа ааб даа. Нигэжэ хөөрэлдөөмнай яһала һонирхолтойгоор, үгэ буляалдаатайгаар үнгэрдэг. Минии һанахада, политическэ һуралсал хүн бүхэндэ ехэ туһатай, олон бодомжо түрүүлдэг байна.

Политическэ һуралсал, тодорхойлходо, партиин түүхэ шудалха гээшэ манай үдэр бүриин ажалда ямар хабаатайб? Энэ хадаа түүхын эрдэм ухаан гээшэ, харин бидэнэрэй, шофернуудай, хэрэг машинын барюул эрьюулхэ, элдэбын ашаа шэрэхэ, тэрэнээ саг соонь абаашаха газартаа хүргэхэ юм, тиимэһээ бидэндэ хабаадахагүй,— гээд зариман хэлэхээ һанадаг. Энэ баталамжые зүб дээрэ тоолохын аргагүй. Энээнтэй дашарамдуулан, һуралсал ажал хоёрой холбоое дан бүдүүлигээр тайлбарилдаг ушарые баһал зүбшөөхын аргагүй. «..Манай коллектив муугаар хүдэлжэ байһанаа, политическэ һуралсал һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар үйлэдбэриингөө түсэб дүүргэдэг болоо. Олон хүнүүд ажалдаа хайша хэрэгээр, хайхарамжагүйгөөр хандадаг, мэдэрэл багатай байһанаа политическэ һуралсалда ябаад заһаршоо, мэдэрэл ехэтэй боложо байна» гэхэ мэтээр зарим хүнүүд хэлэдэг. Иимэ ярилдаанай тон буруу байһаниие мүн лэ арсашагүй.

Политическэ һуралсал хүнүүдтэ олон юумэ ойлгуулдаг байһаниинь арсашагүй. Жэшээнь, партиин түүхэ үзэхэдэ олон шэнэ юумэн ойлгогдодог байнал. Политическэ һуралсалда ябаад, КПСС-эй түүхэ хуу мэдэхэ болошооб гэхээ һананагүйб. Тиигэхын тулада нилээд олон юумэ уншаха, ехэ оролдосотойгоор хүдэлхэ хэрэгтэй гэжэ ойлгоноб. Эрдэм һургууляаршье тиимэ ехэ бэшэ хүм. Тиигэбэшье мүнөө үзэжэ байһан программынгаа зэргээр юу хээн ойлгогдоно, толгой соо олон бодомжо һанамжа түрэнэ.

Хойно хойноһоонь темэнүүдые үзэхэдөө, партиин шата бүхэндэ шиидхэжэ байһан зорилгонуудые бодотоор хараһан мэтэ болонобди. Жэшээнь, социализмын илан мандаха, хүгжэхэ үедэ партиин ажал ябуулга (1933—1941 онууд) гэжэ темэ гарахадаа, энэ үеын олон үйлэ хэрэгүүдые тодоор һананам. Энэл үедэ совет арадай социализмын үндэһэ һуури — социалис индустри байгуулһанай, хүдөө ажахые социализмын замда оруулһанай ашаар лэ манай орон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ харата дайсаниие хяа һамна сохижо шадаа гээшэ ааб даа. Бидэнэр, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад, энээниие бэе дээрээ үзэжэ ябаабди. Манай ороной промышленностиин дорюун алхамуудые ходол хаража ябагдаа гээшэ. Энээнтэй дашарамдуулан, нэгэ иимэ ушар бүришье мартагдахагүй ха. Дайнай бури дүүрэһэн хойно —1946 ондо манай ороной аяар баруун захада «Буряадай АССР, сэмбын фабрикада эльгээгдэхэ» гэһэн гаршагтай ашаа харабаб. Энээнтэй дайралдахадаа, минии зосоо ямар ехэ баяраар дүүрээ гээшэ һэн бэ. Түрэл Буряад нютагни бүришье ехээр татажа байһан шэнги болоо һэн.

«Минии мордохо[…] приняти нютагтаа […] бии болоо ха юм […] ороо бэлэй. Тиин […] ороной карта дэлгэ[…] лоо һаа, ямар бол[…] кынгаа холо ойры[…] үлөөнгүй бултые[…] байха (1946 он[…] машинада ябанаб). […] нөөр шэнэ һүүрин[…] доно. Нэгээр хэл[…] шагта хубилалтану[…] дэнэрэй нюдэн да[…] хабаадалгатайгаар […] бодоно, хубилна, […]даа, манай түүхэ.

Эдэ бүгэдэндэ […] хубита нэмэри ба[…] Автомобилистнүүд […] участогта хүдэлдэ[…] ажахы нёдондо ж[…]раһаа түсэблэлгын[…] шэнэ гуримда оро[…] байна. Тиин энэ […] байһые тэмдэглэхэ […]най автомобильна б[…]зотой хүдэлнэ.

Коллективэй бүх[…]лэгшэдэй гурбанай […] (100 гаран хүн) […]лай ударник соло[…] һаань харахада, к[…] гэжэ хэлэхэ хэрэг[…]даа бүхы юумэмнай […]лэ һайн гэжэ хэлэ[…] Дутагдалнууд бии […]луушуулые, илангая[…]наһа гүйсөөгүйшүү[…]жүүлхэ тухай хэ[…] дайшалхы һайн һа[…]шалнуудаар залуу […]мүүжүүлхэ гээшэ […] мүн. Тиигэхын ту[…] өөһэдөө ехэ юумэ […] болонобди. Энээнди[…]ческэ һуралсал ту[…]шэ ааб даа. Тиимэ […]салнай үдэр бүрии[…]рэгтэ тон шухала […] оюун бодолыемнай […]

Е. КАРГА[…]

Буркоопсоюзай […]

шофер, комму[…]

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

КОММУНИСТЫН ЖЭШЭЭ БҮГЭДЫН ХЭРЭГТЭ НҮЛӨӨЛНЭ

Һанаһанаа бүтээхэ, һарбайһанаа абаха гээл һаа, үнэн сэдьхэлээ табижа оролдохо хэрэгтэй гээд түрүү коммунистнуудай хөөрэлдэжэ байхыень хододоол һанагшаб. Нэгэтэ партийна суглаанай болехоёо байхада коммунист Дарма Эрдынеевич Эрдынеев:

— Мүнөө жэлдэ зуунһаа алдангүй зуун хурьга абаха байнаб, —гэжэ байгаа һэн.

Тиигэхэдэнь нэгэ нүхэрынь:

— Хэды нооһо хайшалхаяа һананабта,—гээд дабтан һураба.

— 3 килограмм 800 грамм!

Колхозойнгоо ажалда эрхимээр хүдэлдэг ахалагша хонишоной нигэжэ хэлэжэ байхыень шагнаад урмашахаар байгаа һэн. Энэ коммунист ёһотойл һанаһан хэрэгээ бүтээдэг, зориһондоо хүрэдэг хүн даа. Һүүлэй олохон жэлэй туршада һайнаар ажаллажа байна. Хонидоо тобир тарганаар ондо оруулдаг, нооһо ехээр хайшалдаг юм. Эхэ хонидой отарые даажа байдаг хонишоной гол зорилгонь гансахан эдэ бэшэ, харин хурьгадые олоор абадаг дүй дүршэлтэй. Зуун эхэ хонин бүриһөө жэл бүри 95—97 хурьга абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ.

Коммунист хүн даажа байһан ажал хэрэгээ зүбөөр эмхидхэжэ байхадаа ниитынгээ ажахыда ашатай туһатай юумэ хэнэ. Партийна журамые наринаар сахижа, үнэн сэдьхэлээ харуулна ха юм. Тэрэнэй хэһэн бүтээһэн хүдэлмэри бүгэдэндэ жэшээ болоожо үгэнэ. Коммунист нүхэр Эрдынеевэй хүтэлдэг бригада ажахын тоосоондо оруулагданхай. Жэл бүри колхозой правлениин зүгһөө энэ бригадада түсэб-даабари үгтэдэг, хэгдэхэ ажалынь, абтаха продукциинь хэмжээн тодорхойлогдодог гээшэ. Тэрэнээ үлүүлэн дүүргэһэн бригаданууд колхоздоо олзо доход горитой оруулхаһаа гадна, түсэбөө үлүүлһэнэйнгээ түлөө нэмэлтэ түлөөһэ абажа байдаг. Нёдондо коммунист нүхэр Эрдынеевэй бригадын хонишод ашаг олзотойгоор хүдэлжэ, жэлэй тоосоон дээрэ 1134 түхэриг нэмэлтэ түлөөһэ абажа гараа.

Манай «Знамя Ленина» колхоздо 11 коммунистнууд ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригадануудые хүтэлнэ. Гадна арба гаран коммунист юрын хонишоноор хүдэлжэ байгша. Ами аминдаа тоосоотой болоһон, тусгаар даалгабаритай иимэ бригадануудые коммунистнуудта даалгахадаа, партийна организацимнай тэдэнэй эдэбхи үүсхэлдэнь найдана, харюусалгадань этигэнэ гээшэл. Коммунистнууд мүрысөөндэ түрүү ябалсадаг. Тэдэнэй жэшээе ондоо хүнүүдтэ туһа бололсоногүй гэхын аргагүй. Тусхайлбал, ахалагша хонишон Бадмажаб Манибадаров байна. Энэмнай нёдондо түрүүшынхеэ хурьгалха хонидые даажа абаад, зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга түлжүүлһэн, хонин бүриин 4 килограмм нооһо хайшалһан байгаа бшуу. Тэрэ мүнөө «коммунистнуудһаа заахаашье дутуугүйгөөр ажаллахаб» гэһэн зориго урдаа табяад, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, 1969 ондо зуунһаа зуун хурьга, хонин бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн уялга абаба.

Иимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа яалтайб! Зүгөөр ажалай һайн һайхан үльгэр жэшээ коммунистнууд лэ анха түрүүн үүсхэнэ гээшэ. Тэдэнэй ажал хэрэг хамтын суглаан дээрэ зүбшэгдэнэ. КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд тушаа хэлсэжэ байхада, олон коммунистнууд өөһэдынгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулаа. «Түгнынгөө талада хонин һүрэгые олошоруулха ёһотойбди» гэжэ коммунистнуудай һанамжаяа хэлэжэ, хамтаараа зүбшэжэ байхадань, партийна организацимнай дэмжээ һэн. Тиигээд колхозоймнай гэшүүд 1970 он болотор хонидойнгоо тооe 32 мянга болгохо гэжэ түсэбтөө хараалаад байна. Хони үсхэбэрилгые артелиингээ саашадаа эрхилхэ шухала һалбари болохо байһан туладань, хонин ажалые гол түлэб коммунистнуудта найдана гээшэбди. Тиимэһээ партиин гэшүүн нүхэр Эрдынеев мэтын хүнүүд лэ мүнөө үедэ хонишодой бригадануудые хүтэлдэг болонхой.

Агууехэ Ленинэй алдарта ойе яажа угтаха тухайгаа хөөрэлдэжэ байхадаа, олон коммунистнууд ехэ уялгануудые абаба. Жэшээлхэдэ, үниинэй коммунист Ренат Ковалевой хүтэлдэг бригада мүнөө үедэ 700 эхэ хонидһоо 600 шахуу хурьга абаад байна. Нэгэшье хони һубайрууланггүйгөөр хурьгалуулжа, абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхэб гэжэ тэрэ хөөрэдэг. Коммунист Василий Нагмитовай бригада түрүүшынхеэ хурьгалха эхэ хонидые харууһална. Социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абаха, хонин бүриин 4,2 килограмм нооһо хайшалха зорилго табинхай. Бодоод үзэхэдэ, гансахан энэ бригада бүхы хонидһоо 580 гаран хурьга абажа түлжүүлхэ гэхэ гү, али артелиингээ хонин һүрэгые нэгэ томохон отараар нэмээхэнь ха юм. Абтаха нооһонойнь талые харабал, хамта 30 шахуу центнер гүрэндэ тушаагдаха болоно. Эды шэнээн «сагаан алтанһаа» хэды мянган түхэригэй олзо доход ниитын жасада ортологдохо болоноб? Харин гансаханшье коммунистнуудай бэшэ, бүхы хонишодойнгоо иимэ ехэ ашаг олзотойгоор хүдэлөө һаань, манай колхоз хэдэн зуугаад мянган түхэригэй олзо доход абаха юм. Нёдондо ажахымнай хамта 900 центнер ноoһо худалдажа, тэрээнһээнь 120 мянган түхэриг сэбэр олзо ороһон байгаа. Байгша ондо бүри ехэ олзо абахаар хараалнабди.

Колхозойнгоо хонин һүрэгые олошоруулжа, нооһо ехээр хайшалхын түлөө оролдожо байдаг хонишодые материальна талаарнь урмашуулха тушаа хэмжээнүүд колхозоймнай правлени, партийна комитедтэ зүбшэгдөө. Тэрэниие артелиимнай коммунистнууд дэмжэжэ, 1969 ондо дэлгэрһэн мүрысөөнэй гуримые хонишод бүхэндэ ойлгуулхын тулада горитой хүдэлмэри ябуулна. Малшад бүхэн үг зорилгоёо бодотоор ойлгоод, коммунистнуудтал адли үнэн сэдьхэлээ табижа хүдэлбэл, В. И. Ленинэй алдарта ойе ажалай амжалтаар угтаха, һайнаар урмашуулагдаха байна бшуу. Энэ жэлдэ баталагдаһан мүрысөөнэй гуримаар эхэ хонидые харууһалагшад даадаг хонидойнгоо 97 процентһээ доошо бэшые толгой бүтэн ондо оруулбал, тэрэнһээ дээшэ гараһаниинь ажалай нэмэлтэ түлөөһэ болгон абаха юм. Мүн 100 эхэ хонинһоо 93-һаа дээшэ хурьга абагшад баһал тэрэнээ нэмэлтэ түлбэри болгон абаха эрхэтэй. Тиихэдэ 100 эхэ хонин бүриһөө зуунһаа үсөөн бэшэ хурьгадые түлжүүлһэн хонишодто үнэтэ бэлэг барюулагдаха болоно. Эхэ хонидые түрүүшынхеэ хурьгалуулһан хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө абтаһан хурьгадайнгаа 83 процентһээ дээшыень натураар абаха байна. Гадна эрье хонидые, түлгэнүүдые харууһалдаг хонишодшье ажаллаһанайнгаа зэргээр һайн түлөөһэтэй.

Хараалагдаһан эдэ хэмжээнүүд артелиимнай бүхы хонишодой урма зоригые бадараана. Тэдэнэр алдарта ойн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ехэ амжалта түйлахые, табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь уридшалан бэелүүлхые хүсэнэ гээшэ. Энэ хүсэлыень бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлэлсэхын тулада партийна организацимнай, бүхы коммунистнууд анхаралсаха байха. Яахадааб гэбэл, тэдэнэй жэшээ бүгэдын хэрэгтэ урагшатай һайнаар нүлөөлдэг.

В. ЦЫРЕНДАШИЕВ,

Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой парткомой секретарь.

УРГАН ХҮГЖЭҺЭН ТОХОЙ НЮТА[…]

Коммунизмын һаруул һайхан үе сагай улам дүтэлхэ бүри совет хүнүүдэй соёл гэгээрэлэй хэмжээн, тэдэнэй культурна эрилтэ үдэрһөө үдэртэ дээшэлнэ. Энээниие хараадаа абан, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (Тохой тосхон) ажаһуудалай болон ажахын барилгын хүдэлмэриие хэзээ хэзээнэйхиһээ үргэн далайсагайгаар ябуулна.

Жэшээлхэдэ, колхозой Соёлой шэнэ ордон соо 300 хүнэй һууритай зал, библиотекэ, хатар, ёохор наадаха фойе, уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшадай хүдэлхэ таһалга, директорэй кабинет, киномеханигуудай ажаллаха таһалга, багтаамжатай уужам гардеробно байха юм.

Дархашуул, бусад мэргэжэлтэдэй оюун бэлиг, хэшээл оролдолго гаргажа, шударгыгаар ажаллаһаниинь эндэ үзэгдэнэ. Элдэб үнгын шэрээр угаа шадамараар зуражархиһан буряад угалзанууд, орнаментнууд энэ клубай хананууд болон потолоогые шэмэглэнэ, харагшадай дура сэдьхэл буляана. Колхозой Соёлой ордон ууралаар дулаасуулагдадаг хадаа, саг үргэлжэ нэгэ жэгдэ температуратай, жэгтэй дулаан байдаг. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд (правлениин түрүүлэгшэ Р. С. Бадмаев, парткомой секретарь А. А. Бамбаров) сүлөөтэй сагтаа Соёлойнгоо гуламтада ерэжэ, кино харадаг, газетэ, журналнуудые уншадаг, шатар, даам табидаг, удха түгэлдэр лекцинүүдые, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые шагнадаг заншалтай. Тэрэшэлэн эндэ нютагай Советүүдые һунгаха һунгалтада бэлэдхэлэй ажал замхагүй.

Дурсагдагша колхозой барилгын ажалые эрхилдэг Добдон Найдановнч Цагадаев коммунист-агитатор байһан туладаа, нютагайнгаа шэнэ барилганууд, илангаяа соёл гэгээрэлэй гуламтануудай жэлһээ жэлдэ олошоржо байһан тухай һунгагшадтаа тайлбарилан ойлгуулна.

Һүүлшын хэдыхэн жэл соо хэды олон шэнэ гэрнүүд, ниитын барилганууд бүтээгдээ гээшэб? Энэ шэнэ гудамжын урда захаһаань хурга даран тоолохоо, Загастайн дунда һургуулиин шэнэ байшан, колхознигуудай, багшанарай гэрнүүд жэрылдэнэ. Манай колхоз үнгэрэгшэ 1968 ондо ажахын, соёл гэгээрэлэй барилганuудта 60 мянга гаран мүнгэн зөөри гаргашалаа.

— 1967 оной март һарада нютагай Советүүдые һунгаһанһаа хойшо Тохой нютагта ямар хубилалтанууд болоо гээшэб? — гэһэн асуудалтай Загастайн сомоной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Бальчин Бадмаевич Тубановта хандахада:

— Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа дотор Тохой тосхондо ехэхэн барилга бүтээгдээ, бүтээгдэжэшье байна. Хамтадаа 800 дүрбэлжэн метр талмайтай һару[…] гэрнүүд Тохой тосхо[…] мэг болоно. Тэрэшэ[…] шэнэ гэр, ажалшада[…] лай эрилтэ хангада[…] комбинатай филиалай […] мой, эд бараа наймаали[…] зин үнгэрэгшэ жэлдэ […] үгтөө. Тиихэдэ манай […] биесхэр дээрэ оршодо[…] лаг гэжэ нютагта 1[…] багтаамжатай шулуун […] байра, малшадай байш[…] руул арбаад гэр бари[…] лалгада тушаагдаһан […] эндэ хоёр зуу гаран […] визор табинхай,—гэба[…]

Нютагай Советүүд[…] мүнөөнэй һунгалта […] һүр жабхаланта, онсо […]та үедэ зарлагдаа. Б[…] нэй түрэһөөр 100 жэл[…] хэтэ ойе нэрэтэй […] тэмдэглэхэ, коммуни[…] гын замаар урагшаа […]лэхэ, Эхэ оронойнгоо […] лые улам бүри бэхижү[…] Тохой тосхоной ажал[…] совет арадтаа хамт[…] шударгыгаар хүдэлжэ […]

Р. БАЛ[…]

Жаргалант[…]

һургуулиин д[…]

К. КРУПСКАЯГАЙ түрэһөөр 100 жэл февралиин 26-да гүйсэхэнь

ЕНИНТЭЙ ХАМТА

…дүүдэй ороной …дүгээр леди"*

…Константиновна Круп… түрэһөөр 100 жэлэй ойе …йн түрүү хүнүүдэй му… …гаажэ байгаа үедэ нэгэ …р нэлүүдгүй һанагдаад-

…од онуудай эхиндэ Анг… …корреспондент Гэгээрэ… …й комиссариадта орожо, …Константиновнатай уул… …са арадай гэгээрэлэй …алтай байһан тухай хөө… …н юм. Тиигээд нюур …хубсаһа хунарайнь тон …юрэ хирын байһандань …байгаа. Совет ороной …истрэй һамган тэрэ …моодо һажаагаагүй, …ра үнгэтэй хооһон сара… …стойхон туфли үмдэһэн, …интэр хойшонь һамнаһан …аа хөөрэлдөөнэй эхи… …даруухан эхэнэр тон сэ… …хэлээр хэлэдэг, хүнэй …р урматай согтой аяг …байжа, тэрэ корреспонден… …ехээр гайхуулаа һэн. Х… …рэнүүдэй Совет орондо …, үлэсхэлэн хооһон бай… …арал үзэгдэжэ байгаа… …, басаг гартаа абаһан …бухы бэрхэшээлнүүдые да… …, дэлхэйн соёлой үнэтэ …зэмдэхэ гэжэ багаар …байба. Мүн орон доторо… …хүндэтэй байһан тулань, …тэрэнние басаган үеынь …оор нэрлэдэг гэжэ мэдээ …дашьегүй корреспондент …бусаба. Тиигээд нэгэ хэды …һэн хойно англи газетэ… …гүэр леди» гэһэн статья …бо.

…гэртэхинэйнгээ эдеэлхэ …до һуугаад байтар, Вла… …Ильич ажалһаа асарһан га… …лгэжэ, Совет ороной «н… …леди» тухай статьяе …шангаар уншаба. Дүүргэн …ойгоо һэжэржэ, Надеж… …нтиновна руу нэгэ хара… …тэшаганаса энеэжэрхёо

…ол тэрэ үедэ моодо барим… …шэ моодню бэшэ байгаал …гээд Надежда Константи… …Крупская баян гоё хубса… …арад зоной дунда хүндэ… …тай болоо бэшэ. Харин зан …һайхан, ухаан бодолынь …гүнзэгы байгаа бшуу. Тиин …ралтэнэй түүхэдэ ушарһан …гайхамшагта эхэнэрнүүдэй …мүнхэ Ленинэй хани нүхэ… …сүг хамта ажал ябуулаг… …байһан энэ хүнэй гэрэлтэ …дурасхаал дэлхэйн олон …хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл… …мартагдахагүйл.

…һанайнь гол зүйл

…Константиновнатай …, уулзаха, хэлэһэн үгэ… …шагнаха, арадай гэгээрэ… …нүүдтэ тэрэнэй хүтэлбэ… …ажаллаха ехэ зол намда …юм. Мүнөө би бэшэһэн …нүүдыень, Ленин тухай …дурасхаалыень, өөр …хүнүүдэй хөөрэһэн шэнэ …ие, түрүүшынхеэ толи… …бэшэгүүдыень болон бу… …алнуудые дахин дахин …айхабтар һайхан сэдьхэл… …шанга зоригтой энэ хүн …гэжэ урган хүмүүжээб гэ… …ада харюусахые оролдо…

…һанахада, Крупскаягай …нанай бүхы революционно …гай таһаршагүй нягта хол… …байна. Надежда Константи… …Крупскаягай бүхы ами наһа… …— хүдэлмэришэн ангиин та… …ршагүйгөөр, шууд сэхээр …бухы хуби заяагаа тус ан… …хүндэтэй таһаршагүйгөөр …революционно интеллиген… …дэ зэргын үльгэр жэшээ …ай үеын эрхэ байдал соо …хүмүүжэжэ, зуун жэлэйнгээ …й нэгэн боложо, револю… …ангиин түрүү зэргэдэ жаг… …а гараа.

…залуу наһаниинь

…Крупская бүлэ соогоо ган… …хүбүүн байһан юм. Гэртэ… …демократическа, револю-

ционно үзэл һаналтай, эбтэй эетэй хүнүүд байгаа. Уг гарбалаараа дворян зон байбашье, «ган гэхэ нохойгүй, газар гэшхэхэ малгүй» байһан. Эсэгэнь — Константин Игнатьевич Крупский эрдэм һургуулитай, тэрэ үеынгөө түрүү хүн байжа, революционно народнигуудта дүтэ байһан юм. Тон үнэн сэдьхэлтэй, али бүхы хорото ябадал болон хүсэрхэлгые үзэн ядадаг бэлэй. Россин бүридэлдэ тэрэ үедэ ородог байһан Польшодо сэрэгэй алба хэжэ байхадаа, хаанта засагта эсэргүүсэн бодоһон полягуудай тала тээшэ болоһонойнгоо түлөө сүүдлүүлжэ, гүрэнэй албанһаа гаргагдаһан юм. Хүлһэнэй хүдэлмэри бэдэржэ олон город хэсэһэн, ядарһан, мүнгөөр дуталдадаг байгаа. Надиин эсэгэ уушханай ханяадаар үбшэлжэ, басаганайнгаа 14-тэй байхада, 1883 оной эхеэр наһа бараа һэн.

Эхэнь — Елизавета Васильевна, юумэ үзэжэ долонгир болоһон, ухаатай, хатуу зоригтой эхэнэр басагантаяа гансаараа үлэшоо бэлэй. Надя залууханаар хүдэлжэ, эхэдээ туһалдаг болобо. Үхибүүдтэ ном заадаг, хүнэй бэшэһые буулгадаг һэн. Тэрэнэйнгээ хажуугаар һуража байгаа. Гурбан жэлэй туршада һангай гимназида һураһанайнгаа һүүлээр, бүри эсэгынгээ мэндэ байхада, хубиин гимназида оруулагдаһан юм. Тэндэнь тэрэ үеын элитэ багшанарай нэгэн, дарвинист, революционно хүдэлөөе талархадаг Александр Яковлевич Герд гэгшэ директор байгаа. Гимназида һурагшад эбтэй эетэй байдаг, хүн юу хэхын тула ажаһуунаб гэжэ ойлгохые хүсэдэг һэн. Надиин эрхим һайн нүхэрынь революционерэй басаган, ном ехээр уншадаг, бэлигтэй Саша Григорьева байһан юм.

Надя эрхим һайнаар һурадаг, ном ехээр уншадаг, эдир залуу наһандаа эрхэ сүлөөдэ дуратай болоһон бэлэй. Тэрэ үедэ жэрбэгэр сэхэ бэетэй, гүнзэгы бодолдо абтаһан, халта уйтай харасатай нюдэтэй, ута һайхан шаргал гэзэгэтэй, аргагүй сэбэрхэн басаган ябаһан байгаа.

Яажа ажаһуухаб? Замаа һунган олобо

Гимнази дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр саашадаа яажа ажаһуухаб, ажабайдалай ямар зам һунган шэлэхэб гэһэн асуудал урдаа табиба. Эдэ асуудалнуудта харюу тэрэ дары олоогүй. Тэрэ үедэ эхэнэрнүүдэй һураха ори ганса дээдэ һургуули байһан Бестужевска дээдэ курсада орожо, эрдэм ухаа шудалжа ороһон байгаа. Теэд эндэ өөрынгөө гол асуудалнуудта харюу олохогүйб гэжэ мэдэхэдээ, ондоо харгы һунгаһан юм. Ерээд онуудай эхиндэ хори наһатай басаган ябахадаа, Петербургын түрүүшын марксис кружогуудтай холбоотой болобо. Тиигээд Марксын «Капитал», Энгельсын «Анти-Дюринг» гэжэ, мүн бусад номуудыень хүнһөө нюусаар оложо уншадаг болоһон юм. Эдэ номуудые уншаад байхадаа, юртэмсэ дэлхэйе ондоогоор хараһан шэнги болодог һэн. Надежда Константиновна энээн тухай хожомынь иигэжэ хөөрөө бэлэй:

«Амидаралта уһа ууһан мэтэ байгаа. Ганса нэгээрээ хархисуудые алаха хюдаха бэшэ, Толстойн һургаалые даган, бэеэ арюудхан һайжаруулха замда орохо бэшэ, харин түгэс хүсэтэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ оролсохо гээшэ эгээл зүб зам байгаа бшуу».

Гурбан жэлэй туршада марксис кружогуудта нэтэрүү шангаар һуралсаад байхадаа, Надежда Крупская юртэмсэ дэлхэйе научна ёһоор тайлбарилан ойлгохо арга оложо, бүхы ами наһаяа хүдэлмэришэн ангитай батаар холбохо гэжэ шиидээ һэн.

«Гансал хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөн ажабайдалые хубилгажа шадаха. Тиимэһээ хүн зондо туһатай, хэрэгтэй байхаяа һанаа һаа, бүхы хүсэ шадалаа хүдэлмэришэнэй хэрэгтэ зорюулха шухала» — гэжэ Крупская бэшээ бэлэй.

Энэ эрмэлзэлээ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тулада Надежда Константиновна Петербургын захада байһан Смоленск гэжэ сэлеэндэ амаралтын үдэшэ хүдэлдэг һургуулида хүдэлмэришэдтэ багшалба. 1891 онһоо 1896 он болотор, табан жэлэй туршада залуу Крупская 12 час соо ажаллаһанайнгаа һүүлээр һурахаяа ерэдэг хүдэлмэришэдтэ үзэг бэшэг, тоо бодолго, географи болон түүхэ зааһан юм. Тэрэнэйнгээ хажуугаар бусад эхэнэр марксис багшанартай хамта революционно үзэл бодол нюусаар нэбтэрүүлжэ, һургууляа хүдэлмэришэдые политическэ талаар гэгээрүүлхэ гуламта болгобо. Хүдэлмэришэдэй байраарнь ябажа, тэсэшэгүй хүндэ байдалыень нюдөөрөө харадаг һэн. Нэгэтэ ябаһанайнгаа һүүлээр иигэжэ бэшэбэ:

«Тоо томшогүй олон таһалгатай хүрхигэр ехэ гэр. Таһалгын хоорондохи хананууд потолокто тулгагдаагүй... Гэрэй хана шиг нойтонһоо ногооршонхой. Багахан таһалга соо хоёр хоёр бүлэ байрланхай. Мүн тэндээ угааһан хубсаһаяа хатаана. Гэр соохи агаарынь бүгшэм муухай. Тиимэһээ дэнгынь һүлэмхихэнөөр носоно. Хамтаараа унтадаг таһалганууд соонь аргагүй уйтан. Хүдэлмэриин үдэр дууһашагүй ута (12—14 час). Бидэнэр гудогой дуугарһанай һүүлээр уданшьегүй тэндэ ороһон байгаабди. Тиихэдээ хэдэн эхэнэр хүдэлмэришэдэй шадал тэнхээгээ барагдашоод, подушкадаа нюураа няашанхай орон дээрээ һунажа хэбтэхыень харабабди. Нэгэниинь хайрсаг соо хэбтээ һэн...»

Надежда Константиновна удангүй һурагшадайнгаа дунда ехэ хүндэтэй болоһон юм. Үзэг бэшэгтэ һургаһанайм түлөө нэгэ хүбүүн «хүхюу хүйхэр үбгэнтэй болоорой» гэжэ юрөөһэн юм гээд хожомынь хөөрэдэг һэн.

«Энэ табан жэл соо марксизм юун гээшэб гэжэ үнэн бодото байдал дээрэ ойлгожо, хуби заяагаа хүдэлмэришэн ангитай таһаршагүйгөөр холбоо һэм», — гэжэ Крупская хожомынь бэшээ бэлэй. Тиигэжэ ажабайдалай зүб зам олдоо һэн. Энэ замни заримдаа хүшэр хүндэ байгаа. Тиигэбэшье энэ замые дэмы шэлээб гэжэ нэгэтэшье һанаагүй һэм гэжэ Н. К. Крупская 1922 ондо бэшээ.

Ленинтэй уулзалга

Смоленскэ һургуулида һурадаг зарим һурагшад нюуса кружогуудта ябадаг байгаа. Тэдэнэй нэгыень һаяхан Волгоһоо ерэһэн эрдэмтэй революционер Владимир Ильич Ульянов хүтэлбэрилдэг байба.

Ульянов удангүй Питерэй хүдэлмэришэдэй дунда угаа хүндэтэй болоо һэн. Либеральна народнигуудай үзэл бодолые буруушаан шүүмжэлжэ, хаанта засагта эсэргүү тэмсэлһээ тэдэнэй арсаһыень элиршэлээ гэжэ мэдээжэ байгаа. «1893 оной намар В. И. Ульяновай манай дунда бии болоходо, хүсэтэ аадарай орожо, хамаг юумые һэргээһэн мэтэ болоо һэн. Тэрэ сагһаа хойшо бидэнэр шэнэ ажабайдал эхилээ бэлэйбди» гэжэ Г. М. Кржижановский бэшэһэн байдаг. Тэрэ үедэ оройдоол 24-тэй байһан тула Владимир Ильич «Үбгэн» гэжэ ара нэрэтэй болоһон юм.

Надежда Константиновна Владимир Ильичтэй анха түрүүшынхеэ 1894 ондо Питерэй марксистнуудай нэгэ зүблөөн дээрэ уулзаа һэн. Ямар замаар ябахаб, Россин элдэб нютагуудта зүндөө үүсхэгдэһэн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе социализмтай яажа холбохоб гэһэн арсалдаан тэндэ болобо. Тэрэ үдэшэ Владимир Ильич ехэ юумэ хэлээгүй һэн. Теэд тон һонор ухааниинь, эбсэшэгүй үзэл бодолынь Крупскаяе ехэтэ гайхуулаа бэлэй.

Тиигэжэ Крупская Ленин хоёр гүйсэд болбосоронги марксистнууд болоһон хойноо, хүдэлмэришэн ангиин, революциин хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулха гэжэ эрид шиидээд ябахадаа ушарһан байна.

Нюуса байдалда хамта ажаллажа, аюултай, түбэгтэй ажал хэжэ ябахадаа, бэе бэедээ түргэн дадажа, инаг халуунаар дурлалсан, дүтын ханинар болоо һэн.

„Тэмсэлэй союзые" байгуулга. Түрмэ ба сүлэлгэдэ

1895 оной намар Ленин Петербургын марксис кружогуудые нэгэдхээд, «Хүдэлмэришэн ангие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй союз» гэжэ политическэ организаци байгуулба. Тэрэнэй хүдэлмэридэ Крупскаяшье эдэбхитэйгээр оролсобо. Теэд бүри 1895 оной һүүл багаар хаанта засагаархид энэ организаци тухай мэдээд, хэдэн хүтэлбэрилэгшэдыень, тэрэ тоодо Ленинние түрмэдэ һуулгаа һэн. Зүгөөр түрмэдэшье революционно ябуулгаяа болюулбагүй. Энэ талаар Крупская ехэ туһаламжа үзүүлбэ. Ленинтэй уулзахаяа түрэлхидэйнь ошоходо, тэдэнэрээр нюуса бэшэг дамжуулжа, «Тэмсэлэй союзай» байдал тухай дуулгадаг, юу хэхэ тухай заабари абадаг, хүдэлмэришэдтэ зорюулагдаһан уряануудай текст абадаг байгаа. Ленин ном болон журналнуудай мүрэй хоорондуур һүөөр бэшэдэг байба. Энэнь эли бэшэ байһан аад, халаахада уншахаар болодог һэн. 1897 ондо Ленин алас холо Сибириин Шушенска гэдэг сэлеэндэ гурбан жэлээр сүлэлгэдэ ябуулагдаһан юм.

Ленинтэй хэтэдээ хамта

Ленинэй тушаагдаһанһаа хойшо хахад жэл болоод байхада, 1896 оной августын 12-ой һүни Надежда Константиновна мүн лэ «Тэмсэлэй союзай» хэрэгээр түрмэдэ хаагдаба. Тиигээд Уфимска губернидэ сүлэлгэдэ ябаха болоо һэн. Гэбэшье Владимир Ильичтэ гараха хэлсээтэй байһан тула Ленинэй гүйлтаар Шушенскада сүлэлгэдэ байха зүбшөөл засагаархидһаа абаба. Тиишэ эхэтэеэ хамта ошобо. Эжынь үнэн сэхэ нүхэрынь байжа. тэдэ хоёр хэзээшье бэе бэеһээ хахасаагүй һэн. Тэдэнэр поездоор, пароходоор, морёор бэрхэтэй ута зам гаталба. Эгээл һүүлшын түмэр замай станциһаа Шушенска хүрэтэр 700 шахуу километр байгаа бшуу. Надежда Константиновна үбэлэй ута үдэшэ Ильичэй хүдэлхэ аргатай байхын тулада ногоон бүрхөөгтэй керосинай лаампа замайнгаа ехэнхи хубида гартаа барижа ошоһон юм.

Эндэ, аяар холын сүлэлгэдэ, бүглүү деревнидэ Владимир Ильич Надежда Константиновна хоёр гэр бүлэ боложо, ами наһаяа хэтэ мүнхэдөө холбобо. Владимир Ильич хэтынгээ хани нүхэрые тон зүб шэлээ, юундэб гэхэдэ, «ажабайдалые орёо хэсүү болгохогүй гэжэ аһан шадалаараа оролдодог, мүн айхабтар ехэ дэмжэлгэ үзүүлдэг нимэ нүхэрые олохонь бэрхэтэй» гэжэ Ленинтэй сүг хамта тэмсэһэн Глеб Максимилианович Кржижановский хэлэдэг бэлэй. Владимир Ильичтэй ами наһаяа холбоһомни барагдашагүй ехэ аза жаргал гээшэ гэжэ Надежда Константиновна тоолодог һэн.

Тэдэ хоёр 30 гаран жэл хамта ябаа. Харин һуудал байдалынь хүнгэхэн байгаагүй бшуу. Тэдэнэр дэлхэйн зоной зол жаргалай түлөө бүхы наһаараа эсэшэ сусашагүй шангаар тэмсээ.

Надежда Константиновна 7 һара түрмэдэ, 3 жэл сүлэлгэдэ, 12 жэл хилын саана, Эхэ оронһоо холо ябаа. Гэбэшье эдэ бүхы бэрхэтэй үенүүдые зоригтойгоор дабан гаража, гомдол голхорол хэзээшье гаргаагүй юм. Ленинэй толгойлһон социалис революциин илалта, мүн социализмын орон дотор шэнэ байдал байгуулха зол жаргал хадаа Надежда Константиновада эгээл дээдэ зэргын шагнал боложо үгэһэн.

Ядаралта байдалтайгаар, хүшэр хүндэ хүдэлмэри хэжэ, бүхы наһаяа үнгэргэһэнтнай харамтай гэжэ ажабайдалайнь хүшэр хүндэ үедэ али нэгэн нүхэрэйнгөө бэшэхэдэ, Надежда Константиновна тон үнэн зүрхэнһөө иигэжэ харюусадаг һэн: «Би тиимэ муу һуунагүйб. Харин революцие үзэһэндөө ехэ золтойб, мүнөө хэжэ байһан хүдэлмэридөө айхабтар дуратайб, хубиин талаар эрхим һайн һуугааб. Хаа-яа хэсүү хатуу үе болодог ааб даа, теэд хэн хэндэмнайшье тиимэ саг дайралдадаг ха юм даа. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ ажабайдал ехээр бурьялан долгисожо байгаал. Тиин хэрбээ дахин эхилжэ ажаһууха болоо һаа, би ажабайдалайнгаа үсөөхэн тэды зүйлнүүдыел, юрэ жэжэ божо юумыел хубилгаха байгааб».

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Людмила ДУБРОВИНА.
(АПН).

БААТАРШАЛГА ГАРГАҺАН СЭРЭГШЭ

Цыденжап Анандуевич Аздаев Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ тусхай артиллерийскэ 226-дахи полкдо алба хэһэн юм. Тэрэ немец булимтарагшадтай ами наһаяа гамнангүй тулалдажа, түрэл оронойнгоо һалбаран хүгжэхын түлөө, арад зонойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө хэдэ дахин баатаршалга гаргаһан байна. Дайнай үедэ баатар зоригтойгоор тэрэнэй тэмсэһэнние хэдэн орден болон медальнууд эли тодоор гэршэлнэ. Цыденжап Анандуевич Дайшалхы Улаан Тугай, Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II-дохи шатын орденуудаар шагнагданхай. Мүн хэдэн дайшалхы медальнууд тэрэнэй үбсүүе шэмэглэнэ.

Нүхэр Аздаев мүнөө Хэжэнгэ тосхондохи хилээмэнэй оньһожоруулагдаһан заводой директорээр ажаллана. Тиигэхэ зуураа заводойнгоо ажалшадай хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэхын түлөө, арад зондо эрхим шанартай хилээмэ үгэхын түлөө ехэтэ оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цыденжап Анандуевич Аздаев.

Д. САМБУЕВАЙ фототекст.

БИДЭНЭР МОРИН СЭРЭГШЭД ҺЭМДИ

Субажа ябаһан барасһаа
Сугларжа һууһан шаазгайнууд хүсэтэй...
(Буряад арадай аман үгэһөө)

Сэрэгэй албанда мордохоодоо, 1938 ондо, Алас-Дурна зүгтэ байһан 115-дахи Забайкальска морин сэрэгшэдэй полкдо ерээ һэм. Энэ полкын бүридэлдэ ехэнхидээ манай Буряадай морин сэрэгшэдэй бригадада ябаһан командирнууд болон сэрэгшэд байһан юм. Буркавбригадын алдар солонь тон ехэ бэлэй. 1929 ондо хитад-совет хилэ дээрэ империалистнуудай тухирдаһан сагаан хитадуудай үүдхэһэн тулалдаанда Совет Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө хамгаалха хэрэгтэ Буряадай морин сэрэгшэд эрэлхэг зоригтой, эрхим шадабаритай байһанаа харуулһан юм. Тиимэһээ бүхы буряад залуушуул буркавполкын сэрэгшэдтэл адли Эхэ орондоо үнэн сэхэ, шэн зоригтой, габшагай бэрхэ байха гэжэ оролдодог һэн.

115-дахи Забайкальска морин сэрэгшэдэй полкын командир тиихэ үедэ майор Басан Бадьминович Городовиков байһан. Эрдэмтэйшье, эрэлхэг зоригоор түгэс, анхарал оролдолгоор эрхим хүн. Фашис Германитай дайлалдажа эхилхэдээ, Б. Б. Городовиков дайнай фронтдо Москва шадарһаа Берлин хүрэтэр полк, дивизие командалан, генерал-лейтенант, Советскэ Союзай Геройн алдар солодо хүртэһэн байна. Мүнөө Хальмагай областной партийна организацие толгойлно.

Манай полкдо тон олон яһатан алба хэдэг байгаа. Бүгэдөөрөө эбтэй эетэй нэгэ бүлэ байдаг һэмди. Басан Бадьминовичай хүтэлбэри доро байлдаанай дүршэлдэ һураһан, интернациональна зүб хүмүүжэл абаһан бидэ сэрэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрэлхэгээр тэмсэжэ, Эхэ орондоо үнэн сэхээр алба хээбди.

1938—1940 онуудта манай морин сэрэгшэдэй полкын зэргэдэ һургуули гараһан олон хүбүүд фронт дээрэ дайдалдажа ябахадаа, «һургуули хэхэдэ хүндэшье һаа, дайнда хүнгэн» гэжэ агууехэ полководец Суворовой заабарие баримталдаг һэмди.

Буряадай морин сэрэгшэдэй бригадын 12-дохи полкын командир байһан Михаил Данилович Ягодин Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ фронт дээрэ морин сэрэгшэдэй 2-дохи гвардейскэ корпусой 3-дахи гвардейскэ дивизие командалжа ябаа. Би тэрэнэй мэдэлэй частиин зэргэдэ оролсон, немец фашистнуудые даралсаха золтой байһандаа мүнөөшье омогтойб. Гвардиин генерал-лейтенант Михаил Данилович Ягодин фронт дээрэ намай харахадаа, тон баяртайгаар буряад сэрэгшэд тухай асуугша, хөөрэгшэ бэлэй.

Энэ командир буряадай олохон хүбүүдые һургаа, хүмүүжүүлээ. Гансахан манай Зэдын аймагай Цагаатай нютагһаа гушаад оной үедэ 20 шахуу хүбүүд тэрэнэй дааһан частьда алба хэжэ гараһан байдаг. Буряадһаа анха түрүүн Советскэ Союзай Герой болоһон Гармажап Аюрович Гармаев, Социалис Ажалай Геройнууд Жамсо Бальжинимаевич Ванкеев, Цокто Номтоевич Номтоев — эдэнэрэй хүмүүжүүлэгшэ-командирынь Михаил Данилович байһан юм.

1942 оной зун Баруун фронтын нэгэ участок дээрэ добтолгодо ороһын урда тээ болоһон бэлэдхэлэй удаа командирнуудай зүблөөн болоо. Би минометно батарейн командир һэн тула тэндэ хабаадал сааб. Добтолгодо бэлэдхэлэй ямар үнгэрһэнние шэнжэлээд, миномётой батарейн ажалда эрхим сэгнэлтэ үгэһэн юм. Тиихэдээ полкын командирта хандажа: «Буряадуудые би һайн мэдэхэб. Эдэшни бэрхэ кавалеристнүүд, онсо мэргэн буудагшад, социалис Эхэ орондоо хизааргүй үнэн сэхэ хүнүүд. Этигэнэб» гэжэ хэлээ бэлэй.

Буряад арадай нэрэ заажа хэлэһэн иимэ халуун һайшаал дуулахадаа, Октябриин агууехэ социалис революциин ашаар эрхэ сүлөө, баяр жаргалаа олоһон бага яһатан тухайгаа һанан омогорхожо байгааб. Хахасалга дээрэ генерал Ягодин буряад командирнууд байһан Ардан Далаев бидэ хоёрые тэбэрижэ таалаһан юм. Иимэ һайхан хандалга намайе, минии нүхэдые хэды ехээр зоригжуулааб. Дайсан-фашистнуудтай тэмсэхэдээ аюул, үхэл гэжэ мэдэдэггүй һэмди. Манай частьда 12 ондоо яһатан, бултадаа тон эбтэй, нэгэ айлай хүбүүд мэтэ ябаабди.

1942 оной июлиин 17-до Ржев-Вязьмиин шэглэлдэ болоһон шанга тулалдаанда хүндөөр шархатажа, хээрын 85-дахи госпитальдо орооб. Шархатай, контузитай болоһон дээрэһээ дүлии болошооб. Госпиталиин врач минии хажууда ерээд лэ, бусад врачнуудта олон юумэ хэлэдэг, заабари үгэдэг байба. Би юушье хэлэһэниинь ойлгодоггүй байгааб. Теэд хожом эдэгэһэн хойноо мэдэхэдэм, тэрэ врачнай манай нютагай, Хяагтада түрэһэн Юлия Петровна Бармина, тэрэ госпиталиин начальник байһан юм.

1943 оной хабар госпитальһоо гаража частьдаа бусахадам, генерал Ягодин намайе харахадаа: «О-о, зэрлиг батарейн комиссар ерэбэ гуш. Ерэхэл байха гэжэ һанаа һэм. Морин сэрэгшын габьяа гээшэ иимэл байдаг юм» гэжэ хүхюутэй зугаатай байгаа бэлэй.

Манай Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын ашаар туйлагдаһан СССР-эй олон үндэһэ яһатанай эбтэй эетэй байдал гээшэ ороноймнай илагдашагүй хүсэ шадалай үндэһэн мүн ха юм.

С. ХАНДАЖАПОВ,
Эсэгэ ороноо хамгаалгын
Агууехэ дайнда хабаадагша.

СОВЕТ АРМИИН ТҮҮХЭҺЭЭ

● **1918 оной январиин 28-да В. И. Ленин Хүдэлмэришэн-таряашанай Улаан Арми байгуулха тухай Совнаркомой декредтэ гараа табиһан байна.**

● **1918 оной февралиин 23-да залуу Улаан Армиин частьнууд манай ороной газар дайда дээрэ гаража, революционно Петроградта аюул занал хэхээр ерэһэн немец булимтарагшадай сэрэгые Нарва болон Псков шадар бута сохиһон байгаа. Немецкэ империалистнарта сохилто хэһэн үдэр —1918 оной февралиин 23 хадаа Совет Армиин түрэһэн үдэр болоо.**

● **1918 оной тэн хүрэтэр Улаан Арми ба Флот һайн дуратанһаа бүридүүлэгдэһэн байна. 1918 оной май хүрэтэр Улаан Армиин сэрэгшэдэй ниитэ тоо 306 мянган хүн байгаа.**

● **«Хабар болотор армидаа 1.000.000 хүнтэй болохо гэжэ шиидээбди, — гэжэ 1918 оной октябрьда В. И. Ленин бэшээ, — мүнөө манда гурба миллион хүнтэй арми хэрэгтэй. Бидэ тэды сэрэгтэй боложо шадахабди. Тэды сэрэгтэй болохобди».**

● **1919 оной январьда Улаан Арми миллион шахуу хүнтэй** болоо. 1919 оной хабар —1.400 мянган, 1920 оной январьда — 4 миллион, 1920 оной октябрьда — 5 миллион 678 мянган хүн болоһон.

● Большевик парти хэдэн зуу мянган коммунистые армида эльгээгээ. 1920 оной август хүрэтэр армида 300 мянган коммунист гэхэ гү, партиин ниитэ тоогой 65 процент Улаан Армида ябаа.

● Гадаадын ба дотоодын интервентнүүдые бута сохижо илаһанай удаа, 1924 он болотор Улаан Арми амгалан байдалда оруулагдажа, тэрэнэй тоо 562 мянган хүн хүрэтэр хороогдоһон байна.

● Совет Армимнай 1938—1939 онуудта Совет гүрэнэй хилэ руу добтолһон япон агрессорнүүдтэ шанга сохилто үгөө. Тэрэшэлэн 1939—1940 онуудта сагаан финнүүдтэй байлдахадаа, Эхэ оронойнгоо урдахи уялгые нантинаар дүүргэһэн байна.

● Совет Арми Сталинград шадарай байлдаанда түүхэтэ илалта туйлаһан байна. Энэ тулалдаанай дүүрэһэнэй удаа немецкэ 147.200 солдат, офицернүүд суглуулагдажа хүдөөлүүлэгдэһэн байха юм. Тиихэдэ 230 мянга гаран солдат, офицер, тэрэ тоодо 24 генерал плендэ абтаа.

● Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүүлшын гурбан жэлэй туршада совет сэрэгшэд жэл бүхэндэ 30 гара мянган танк, самоход, бронемашина, 40 мянга хүрэтэр самолет, 120 шахуу мянган үхэр буу, 100 мянгаад миномет, 450 мянгаад пулемет, 3 миллион үлүүтэй винтовко, 2 миллион шахуу автомат абаа.

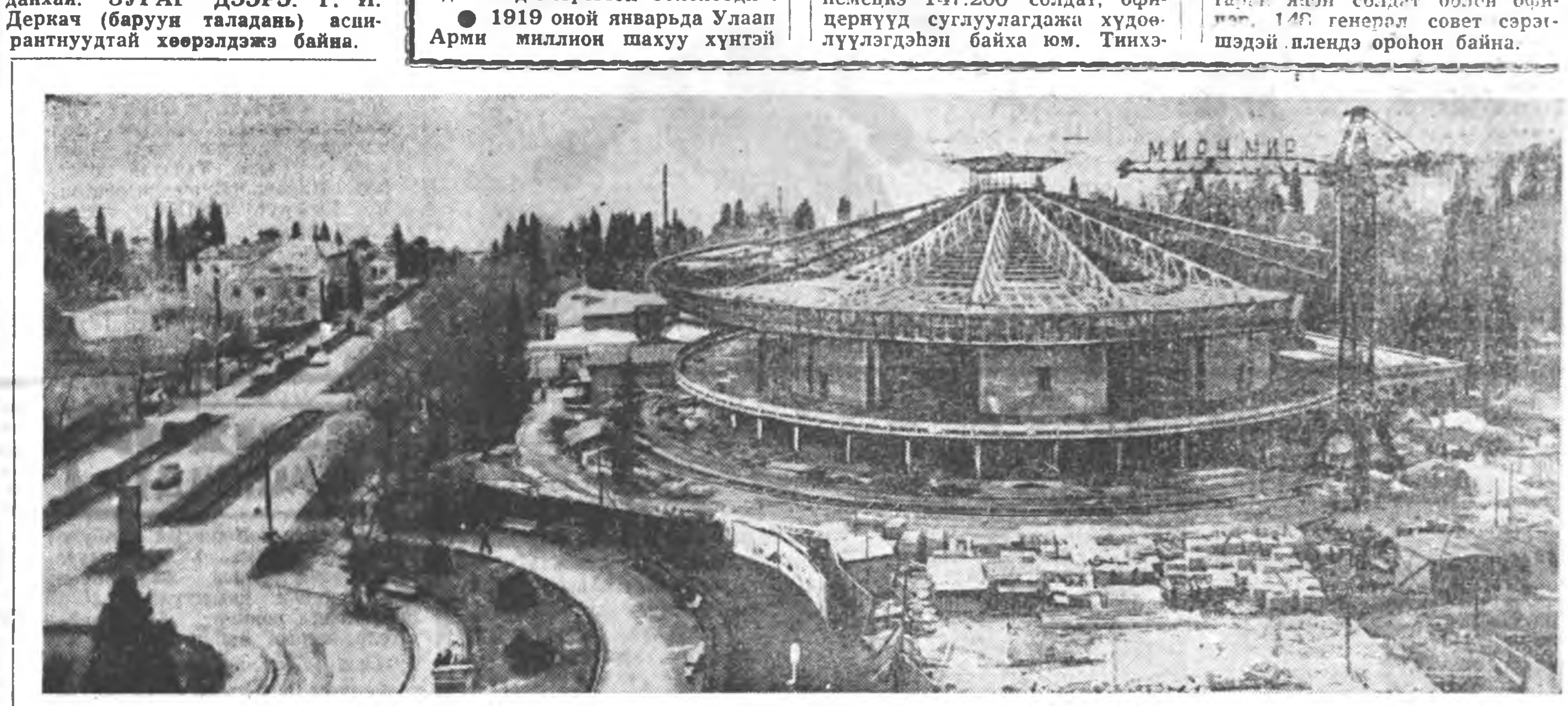
● Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда баатаршалга, шэн зориг харуулһанай түлөө 10.942 сэрэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн нэгэ зэргэ олгогдоһон, ССР Союзай орден, медальнуудаар 7 миллион үлүүтэй Совет Армиин солдат, офицернүүд, генералнууд шагнагданхай.

● 1945 оной августда Совет Армимнай япон империалистнартай байлдаа. Хэдэхэн неделиин туршада дайсанай шэлэгдэмэл Квантунска армие бута сохёод, Манжуурые, Урда Сахалинай, Хойто Корейе, Курильска олтирогуудые японтонһоо сүлөөлөө. 594 мянга гаран япон солдат болон офицер, 148 генерал совет сэрэгшэдэй плендэ ороһон байна.

...ҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Украинын Наукануудай академидэ хэдэн зуугаад эрдэмтэд ажаллана. Тэдэнэй нэгэн Григорий Илларионович Деркач 32 наһатайдаа химическэ эрдэмэй докторой нэрэ зэргэтэй болоһон юм. Мүнөө УССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондентээр һунгагданхай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. И. Деркач (баруун таладань) аспирантнуудтай хөөрэлдэжэ байна.

Сочи хотодо циркын барилга. Энэ цирк 2000 хүнэй һууритай байха юм.

ТАСС-ай фотохронико.

ДАЛАЙН-СЭРЭГЭЙ ФЛОДТО АЛБА ХЭХЭ ХҮСЭЛТЭЙ ҺАА...

Городууд болон хүдөөгэй дунда һургуулинуудай 10-дахи класста һурагшад һуралсалаа дүүргэжэ, ямар мэргэжэл шэлэхэ сагынь ойртоо. Энэ хадаа тиимэ хүнгэнөөр һанажа болохогүй асуудал. Юуб гэхэдэ зүбөөр шэлэгдэһэн мэргэжэл өөрынь хуби талаан байхаһаа гадна, гүрэн түрын шухала хэрэг болохо байна.

Ерээдүйдэ коммунис общество байгуулагшад болохо хүнүүд гээшэ шэлэһэн мэргэжэлдээ дуратай байха ба тэрээндэ анхарал хэшээлээ хандуулха ушгатай. Тиимэһээ олоһон мэргэжэлээрээ хэһээ ажалынь бүтэсэтэй байжа, өөртэнь баяр жаргал асардаг байха юм.

Февралиин хэдэн үдэрэй туршада Улаан-Үдын олохон һургуулинуудаар ябажа, тэндэхи багшанартай, хүүгэдэй түрэлхидтэй, мүн 10-дахи класс дүүргэхэеэ байһан һурагшадтай хөөрэлдэһэн байнаб.

Залуушуул далайн-сэрэгэй флодто алба хэхые эрмэлзэнэд. Мүнөө үеын флот хадаа ракетэтэй, электронно машинатай болон бусад зэбсэг хэрэгсэлээр дүүрэн хангагдаа ха юм. Далайн-сэрэгэй флодой корабльнууд дээрэ алба хэхэ тон һонин ажал.

Далай дээгүүр удаан тамаралга хэхэ, далай дээрэ үзэгдэдэг элдэб аюултай саг үргэлжэ тэмсэхэ гээшэ һонирхолтойшье, бэрхэшээлтэйшье байдаг. Тиимэ тамаралга хэхэдээ, Эхэ оронойнгоо аша туһын тулада бүү зэбсэгээ ходоодоо бэлэн байлгаха ушар гарадаг. Энэ хадаа кораблиин экипажһаа, хамагай түрүүндэ офицернүүдһээ эригдэнэ. Тиихын тулада тэндэ алба хэгшэд научно-техническэ мэдэрэл шадабари ехэтэй, тамир хүсэ шамбайтай, моральна тэсэбэритэй байха зэргэтэй.

Алас-Дурнада дээдэ мэргэжэлтэй далайн-сэрэгэй флодой офицернүүдые бэлэдхэхэ зорилгые Владивостогой С. О. Макаровай нэрэмжэтэ Номгон далайн-сэрэгэй дээдэ училищи дүүргэнэ. Энэ училищиин байгуулагдаһаар 30 жэл үнгэрбэ. Тус училищи энэ хугасаа соо далайн-сэрэгэй олон офицернүүдые бэлэдхэжэ гаргаһан байха юм. Тэдэнэй дунда забайкалиинхид үсөөн бэшэ.

Энэ жэлдэ нютагайтнай хоёр хүн тус училищи дүүргэжэ, моряк-инженер боложо гараханы. Тэдэнэр хэд бэ гэхэдэ, Хяагтын аймагай Новодесятниково тосхоной хүбүүн, мичман Павел Федорович Серых, Улаан-Үдэ городһоо ошоһон хүбүүн — мичман Игорь Николаевич Хмельнов гэгшэд. Тэрэшэлэн курсантнар Анатолий Васильев, Владислав Кириллов, Валерий Черняев, Олег Шаргаев, Валерий Шмиргиллов, Владимир Гаврилин болон бусад мэдээшэ курсанuудта амжалтатайгаар һуралсана.

Дунда һургуули һайнаар дүүргэжэ, конкурсын шалгалта барижа шадаһан эдиршүүл манай училищида абтаха байна. Училищида ороход тухай мэдүүлгэ барихадаа, байһан газарайнтаа райвоенкомадаар дамжуулан. Майн 15-һаа гээгдүүлэнгүй үгэхэ ёһотой. Шалгалта барихаар абтагшад Владивосток город харгын түлбэригүйгөөр ошожо, шалгалта барижа байһан бүхы үе соогоо түлөөһэгүйгөөр эдеэлхэ, хамтын байрада байха юм. Һуралсаха болзорынь 5 жэл юм.

Номгон далайн-сэрэгэй дээдэ училищи дүүргэшэдтэ «лейтенант» нэрэ зэргэ олгогдожо, инженертэ союзна диплом барюулагдаха байна.

Номгон океанай училищи һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинет болон лабораторитой. Курсантнууд тэндэ гансахан тусхай хэшээлдэ хэдэг бэшэ, харин научна болон социально-экономическа эрдэмүүдые шудалдаг байха юм.

Тэрэшэлэн училищи баян библиотекатэй. Тэрэнэй жаса городой бусад библиотекэнүүдтэ орходоо эгээн элдэб янзын шухала номуудаар элбэг.

Багшанарайманай дунда эрдэмэй доктор, кандидадуул, далайн-сэрэгэй флодто олон жэлдэ хүдэлжэ, дүй дүршэл ехэтэй болоһон офицернууд олон.

Мүнөөнэй далайн-сэрэгэй флодой офицернүүдэй үдэр бүхэ[...] ажал научно-шэнжэлэлгын [...] ябуулгатай тааралдуулан [...]лагдана.

Далайн-сэрэгэй Улаан [...] флодые адмирал, далайн-с[...] эрдэмэй кандидат Николай [...]лаевич Амелько гэгшэ ком[...]на. Номгон океанай далайн-[...]гэй дээдэ училищиие Эсэг[...]ноо хамгаалгын дайнай жэл[...]тэ дайсанай 15 транспорт [...]да шэнгээһэн, үһан доогуур[...]даг онгосын алдар суута га[...] командир, Советскэ Союзай [...] контр-адмирал Валентин Ге[...]евич Стариков командална.

А. НОВИКО[...]
училищиин кафед[...]
начальнигай орлог[...]

СОЁЛОЙ ШЭНЭ БАЙШАН

Энэ оной февралиин 16-най үдэшэлэн Худанай совхозой түб Могсохондо соёлой шэнэ байшан нээгдээ. Энэ ушарые тус нютагай хүн зон ехэ халуунаар хүлеэн абаа. Улааха-Арал, Сагаан нуур болон холын бусад бэлшээриин малшад олоороо ерэжэ, тус байшангые нээлгын баяр ёһололдо хабаадаһан байна.

Хэжэнгын аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша В. Бадуев суглаа нээгээ. Һүүлээрнь Улаан-Үдын культурын институт дүүргээд багшалжа байһан М. Будаевае соёлой шэнэ байшангай директорээр һунгая гэжэ дурадхаад, аймагай зүгһөө соёлой шэнэ гуламтада гэжэ магнитофон электрофон хоёрые бэлэг бариба. Энэ суглаан дээрэ Хэжэнгын аймгүйсэдкомой секретарь Ц. Ямпилов мүн лэ амаршалгын үгэ хэлэһэн байна. Худанай совхозой парткомой зүгһөө Б. Шаралдаев үгэ хэлээд, духовой оркестр соёлойнгоо байшанда совхознай бэлэгдэнэ гэжэ мэдүүлээ. ВЛКСМ-эй Хэжэнгын райкомой хоёрдохи секретарь Рандина гаража, залуушуулые мүн лэ амаршалаа. Эндэхи Дунда-Худанай арбан жэлэй һургуулиин багша Ц. Цыдыпов һургуулиингаа зүгһөө «Тайга» гэжэ проигрыватель бэлэглэбэ. Эдэ бүгэдын һүүлдэ соёлой байшангые нээлгэдэ зорюулжа хатар, дуунай концерт табигдаһан байна. Концерт Хэжэнгын «Ургы» гэжэ уран һайханай арадай хоорой-хидой хүсөөр харуулагдаа.

Д. ДАРЖАЕВ.

Хэжэнгэ.

ХҮГЖЭМЭЙ ҺОНИНУУД

* * *

Буряадай оперо болон баледэй театрай виолончельнүүдэй концертмейстер Валерий Галсановай үүсхэлээр виолончелистнэрэй ансамбль эмхидхэгдээ. Оперо болон баледэй театрай оркестрэй солистнууд, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин студентнэр ансамблиин гэшүүд боложо ороноо.

Энэ хадаа республикын соёлой ажабайдалда тон ехэ удха шанартай. Юундэб гэхэдэ виолончелистнэрэй иимэ ансамбль Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй түүхэдэ эгээл түрүүшын үзэгдэл мүн. Түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ ансамбль олон ондоо һонин программаараа олониитын дура буляагаа юм.

Ансамблиинхид түрүүшынгээ концертые БурАССР-эй габьяата артист Борис Борисович Болдыревой дурасхаалда зорюулба. Б. Б. Болдырев гэгшэ бэлигтэй олон виолончелистнүүдые бэлдээ. Тэрэнэй олон шабинар, тэрэ тоодо: республикын габьяата ажал ябуулагша Михаил Балдаев, концертмейстер Валерий Галсанов болон бусад бэлигтэй олон нүхэд байха.

Виолончельнүүдэй бүдүүншэг аял, уянгатай аялга шагнагшадай сэдьхэлдэ һайхан мэдэрэл түрүүлнэ. Ансамблиин гэшүүд бүхэлтэ бэрхээр наадана гэхээр.

Зүгөөр иимэ ансамблиин наадамаар зохистой зохёолнууд хомор. Хэрбэе тиимэ һаань, гэдэнэй репертуар яһала баян. Дэлхэйн классическа хүгжэмэй абтарһан һонирхолтой зохёолнуудые шэлэжэ, ансамблиин гэшүүд тэдэнээ орёоһотой зорюунгаар гүйсэдхэнэ.

Манай республикын композиторнууд виолончелистнэрэй ансамблиин эрилтые анхаржа, тэдэнэй гүйсэдхэмөөр бүтээлнүүдые бэлэглэхэ бэзэ гэжэ найданабди. Хүгжэмэй шэнэ коллективтэ ехэ амжалта хүсэел даа.

* * *

Улаан-Үдын хүгжэмэй училищида студентнэрэй симфоническа оркестр эмхидхэгдэһээр хоёр жэл болобо. Энэ хугасаа соо оркестр олон газарта наадаяа харуулжа, хүгжэмдэ дуратайшуулай дунда хүндэтэй болоо юм. Оркестрэй наадахые телехарагшадшье һонирхон шагнаһан байха.

Хүгжэмэй училищиин багша, дүршэлтэй хүгжэмшэ Геннадий Николаевич Солдатов оркестрые хүтэлбэрилдэг юм. Студентнэрые бэе бэеэ шагнаархан, нэгэ хүшэнгеэр наадажа һургахын тула яһала ехээр оролдоо, хүсэһэнөө туйлаа.

Оркестртэ наадахадаа, ерэдүйн хүгжэмшэд айхабтар ехэ һургуули гарана ха юм даа. Тиимэһээ тус оркестр һуралсалай зорилго бэелүүлэлсэнэ гэхээр.

Оркестрэй репертуарта олон янзын зохёолнууд ородог. Жэшээнь, Франц Шубертын «Дүүргэгдээгүй симфони», Людвиг ван Бетховеной табадахи симфони, П. И. Чайковскиин табадахи симфони, М. И. Глинкын оперонуудһаа хатарнуудые болон бусад классигуудай, совет композиторнуудай зохёолнуудые нэрлэмээр. Баһа буряад композиторнуудай — Б. Ямпиловай, Ж. Батуевай симфоническа зохёолнуудые гүйсэдхэнэ.

Дээрэ нэрлэгдэһэн зохёолнууд гүйсэдхэгдэхэ техникынгээ талаар тон лэ орёо, хүшэр бүтээлнүүд шуу. Гэбэшье залуухан оркестрэй гэшүүд улам бүри ульгамаар наадажа, хургадынь бахим болоод байнхай.

Л. ГАНТИМУРОВ.

Үнэ сэн хүндэрнэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Общинануудай палатын депутадуудай асуудалда харюусахадаа 1967 онтой жэшэбэл, 1968 ондо Англида эд товарай үнэ сэн 1,7 процентээр дээшэлээ гээд финансын министерствын секретарь Гарольд Левер мэдүүлээ. 1963—1968 онуудай турша соо орон дотор ажабайдалые хангалтын хэмжээн 25 процентээр хүндэрөө.

ЭБ НАЙРАМДАЛ БЭХИЖҮҮЛГЭ— МАНАЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

БУДАПЕШТ. (ТАСС). ВСРП-гэй IX съездын соносхоһон манай гадаадын политикын үндэһэ һуури Варшавска договорой оронуудта, нэн түрүүн Советскэ Союзтай хамта манай уласхоорондын зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө оролдохо зорилго мүн гээд ВСРП-гэй Будапештын горкомой пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ВСРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Я. Кадар мэдүүлээ.

Съездын үнгэрһөөр хоёр жэл болоод байхада парти ба ВНР-эй правительство гадаадын политикые хэлбэриишэгүйгөөр бэелүүлжэ, тэрэшэлэн партиин политикатай тааралдуулан, уласхоорондын байдалай шиидхэхы ба шухала бүхы асуудалнуудаар хэмжээнүүдые абажа байдаг гэжэ Янош Кадар заагаа. Энэ гадаадын политикатайгаа таарал-дуулан, ВНР Америкын эзэрхэг түримхэйшүүлдэ, гадаанай туһамаршадта эсэргүү вьетнам арадай тэмсэлые бүхы хүсөөрөө дэмжэдэг. Партиин IX съездын хараалһан гадаадын политикын ёһо гуримуудта таарал-дуулан, ВНР Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые эбэй ёһоор шиидхэхын түлөө оролдоно гээд Янош Кадар хэлээ.

Президентын һунгалтые Баруун Берлиндэ үнгэргэхэ гэжэ шиидэһэн ФРГ-гэй засагаархидай ябуулгануудые ВСРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь эрид шууд шүүмжэлхэ зуураа тэрэ ябуулгыень харата аашa гэжэ сэгнээ. Энэ шиидхэбэреэр Баруун Германиин засагаархид эзэрхэг түримхэй зорилгонуудаа нэгэшье ойртуулхагүй, юундэб гэхэдэ Баруун Берлин хэзээдэшье империалистнуудта хабаатай байгаагүй юм гэжэ тэрэ хэлэбэ. ВНР болон бусад социалис оронууд, Европын түрүү үзэл бодолто хүсэнүүд ГДР-эй политикые хүсэд дэмжэнэ.

ФРАНКОГОЙ СҮҮДҮҮД ДУРА ЗОРГООРОО АА[...]

ПАРИЖ. (ТАСС). Испаниһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, үнгэрэгшэ неделиин средада Мадридай болон Валенсиин 70 хүн арестовалагдаа. Испанида хоригдоһон коммунис партида хабаатай, мүн хүдэлмэришэдэй комиссинууд ба студентнүүдэй эмхинүүдтэ хабаадаа гэжэ тэдэнэр гэмнэгдээ. Ажалайнгаа эрхэ байдалые һайжаруулха эрилтэ табиһан 20 мянган ажалшадай гурбадахи неделиеэ үргэлжэлжэ байһан забастовко баскануудай орон доторхи байдалые улам шахардуу болгоо. Орон дотор соносхогдоһон онсо байдалда эсэргүүгээр тэдэнэр мүн лэ тэмсэнэ.

Политическа хэрэгээр гэмнэгдэһэн хүнүүдэй хэрэгүүдые хаража үзэдэг Мадридтахи «ниитын гуримэ гэдэг трибунал хэрзэгы шанга шиидхэбэринүүдые гаргажа байһаар. «Франкогой засаг түрын конституционно хуулинуудта эсэргүү ябуулгануудые хээ» гэжэ гэмнэгдэһэн Испаниин мэдээжэ уран зохёолшо Гонсало Ариас 7 һараар түрмэдэ хаагдаха, 10 мянга песет яла түлэхэ болоо. Сүлөөтэ һунгалта ү[...]жэ эрилтэ табиһан Г. Ариа[...]шэ жэлэй октябриин 20-д[...] нэгэ үйлсэдэ арестовалагд[...]гаа.

Тус трибунал Мадридай [...] мэрилэгшэдые 6 һараһаа [...] жэл гурбан һара хүрэтэр [...]гоор түрмэдэ һуулгажа, 5[...] һаа 15 мянга хүрэтэр песе[...]лэхэ гэһэн шиидхэбэри гар[...]нэр «хууляар хоригдоһон [...]тэ хабаатай, нюуса пропага[...]лаа» гээд гэмнэгдэһэн бай[...]

Эб найрамд[...] эсэргүү ал[...]

ФРГ-гэй бүридэлдэ ород[...]руун Берлиндэ ФРГ-гэй пр[...] һунгаха гэһэн Бонной пр[...]вын хара һаналтай ба ху[...] шиидхэбэри абаһантай д[...]лан, һанаагаа зобожо бай[...]гаа профсоюзуудай Бу[...] Федерациин секретариат [...]толилбо.

Европын хүдэлмэришэ[...] тэрэнэй профсоюзна эмхи[...]подо аюулгүй байдал хан[...]дуудай аша туһада улас[...] харилсаа холбоое хангаха а[...] өөрынгөө шанга үгэ хэл[...] гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгд[...]

«Фауст» Монголой сценэ дээрэ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монголой оперо ба баледэй гүрэнэй театрай сценэ дээрэ Гунугой «Фауст» гэжэ оперо амжалтатайгаар харуулагдаба. Театрай режиссёр Д. Лхасурэн тус оперые табяа.

Театрай коллективэй шэнэ хүдэлмэриие Монголой ниислэлэй ажалшад халуунаар угтаа.

ДОЛЛАРОЙ ҮНЭ СЭН УНАЖА БОЛОХО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Баруун Европын алтанай дэлгүүр дээрэхи хэнжээ наймаан США-гай промышленно-финансын түлөөлэгшэдэй һанаа ехэтэ зобооно. Баруун оронуудай уласхоорондын валютна системын һууригүй болоһые, тэрэшэлэн Баруун Европын оронуудта Америкын долларто этигэл найдабаригүйгөөр хандана гээд американ финансистнууд ба экономическа шүүмжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

Түлбэриин балансын найдабаригүй байһан долларой хямдаржа байха ушар Баруун оронуудай финансын бүхы системые урагшагүй байдалда оруулна гэжэ америкын хэблэл болон мэргэжэлтэд тоолоно.

Промышленна конфедерациин Национальна соведэй» эмхидхэһэн «Уолдорф—Астория» гэжэ Нью-Йоркын отель соо компаниинууд ба правительствануудай түлөөлэгшэдэй хоёр үдэрэй туршада болоһон конференци дээрэ Баруун оронуудай валютна системын, тэрэ тоодо долларой хямдаржа болохо байһан тухай хэлсэгдэһэн байна. Уласхоорондын валютын үнэ сэнгэй уналгада бэлэн байхые уласхоорондын валютна фондын директорнуудай нэгэн У. Дейл (США) уряалаа. Байгша ондо түлбэриин балансын үнэ сэнгэй асуудалые США шиидхэжэ шадаха гэжэ найдуулха аргагүй гээд Дейл заагаа. Уласхоорондын валютна системэ тэрэ хэбээрээ байбал, дэлхэйн худалдаа наймаанай зорилгонуудта үрэ ехэтэйгээр алба хэжэ шадахагүй гэһэн мэдээсэлнүүд США-да һүүлэй үедэ гарадаг болоо. Экономическа зургаануудай олонхи түлөөлэгшэд энэ системые шэнэдхэн хубилгаха ёһотой гээд баримтална. Баруун оронуудай валютно-финансын системые шэнээр хаража үзэхэ шухала байһан тухай США-гай президент Р. Никсон мэдүүлгэ хээ. Долларой үнэ сэнгэй доошолхо тудам алтанай үнэ сэн дэлхэй дээрэ дээшэлнэ, тэрээнһээ уламжалан алтанай үнэ сэн саашадаашье дээшэлхэ гээд хэблэл тэмдэглэнэ.

Финансын талаар США-гай бэрхэшээлнүүдтэй байһантай дашарамдуулан долларой үнэ сэн унаха гэһэл һанал бодол Баруун Европодо бии байһан тухай АП агентство мэдээсээ.

Урда Вьетнамай патриодууд түрэл ороноо Америкын интервентнүүдһээ сүлөөлхын түлөө шанга тулалдаа хэжэ үргэлжэлһөөр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Урда Вьетнамай Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэ байлдаанай үедэ.

ВИА—ТАСС-ай фото.

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө хоккеистнүүдэй мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Һаяхан Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй, түмэр замай отделениин «Локомотив» гэжэ командანууд ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэбэ. Энэ мүрысөөн түмэр замай отделениин хоккеистнүүдэй илалтаар (4:2) дүүрэв.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нааданай нэгэ үе харуулагдана.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

СПОРТ

САНАШАДАЙ УРИЛДААН

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ угтамжа болгон, «Труд» гэжэ һайн дуранай спортивна бүлгэмэй областной Совет өөрынгөө эмхи дотороо түрүү һуури эзэлхын түлөө санашадай мүрысөө һаяхан үнгэргэбэ. Мүрысөөндэ бүлгэмэй эхин шатын коллективүүдэй 154 хүнһөө бүридэһэн командანууд хабаадалсаа. Урилдаан хоёр бүлэгтэ хубаарилагдан ябуулагдаа.

Нэгэдэхи бүлэгэй санашад сооһоо Улаан-Үдын мебельнэ комбинадай команда (хүтэлбэрилэгшэнь Яковлев) түрүүлээ, хоёрдохи һуурида Улаан-Үдын ТЭЦ-эй, гурбадахида Тимлюйн цементын заводой командანууд гараһан байна.

Хоёрдохи бүлэгтэ урилдагшадай дундаһаа Селенгинск поселогой физкультурнигуудай коллектив түрүүлээ. Удаадахи һуурине Баргажанай леспромхозой санашадай команда, гурбадахида—Клюевскэ леспромхозой команда гараа.

5 километрэй урилдаанда эхэнэрнүүдэй дундаһаа энэ зайе 20,25 минутада гаталһан Тимлюйн асбестын заводой коллективэй санашан Анна Ермакова түрүүлээ. Тэрэнэй хойноһоо Пихель (Буржелезобетон), С. Краскур (СМУ-7) гэгшэд удаа дараалан ерэһэн байна.

10 километрэй зайе 37 минута 20 секундада соо гүйжэ, санын хурданиие харуулһан Яков Иванов (мебельнэ комбинат) эрхимлээ. Хоёрдохи һуурине мүн тэрэ коллективэй санашан В. Попов, гурбадахиие — нарин сэмбын фабрикын спортсмен В. Нахвальнов гэгшэд эзэлээ.

8 километрэй урилдаанда эхэнэрнүүдэй дундаһаа Анна Ермакова, 15 километртэ—эрэшүүл сооһоо Василий Попов нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Мүн тэрэшэлэн энэ мүрысөөнтэй зэргэшүүлэн республикын ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай санашадай түрүүшүүлые элирүүлхын түлөө урилдаанууд үнгэргэгдэбэ. Энээндэ түрүүлһэн Улаан-Үдын мебельнэ комбинадай, Баргажанай леспромхозой командანууд Хабаровск хотодо үнгэргэгдэхэ эдэ профсоюзуудай зонын санашадай мүрысөөндэ Буряадай модошодой нэрэ хүндые хамгаалха болобо.

Барилгашадай дундаһаа түрүү һуури эзэлһэн «Буржелезобетон»» нэгэдэлэй санашадай команда Магнитогорск хотодо болохо дурсагдагша санашадай мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олоһон байна.

Мүрысөөндэ илажа гараһан командანуудта «Труд» бүлгэмэй областной Соведэй, дурсагдагша профсоюзуудай обкомуудай дамжуулгын кубок, түрүүшүүлдэ—үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

Анна Ермакова «Труд» бүлгэмэй областной Совет догор байгша оной эгээл хурдан санашан гэжэ мэдэрэгдэбэ. Тэрээндэ шан барюулагдаһан байна.

Ц. ЦЫМПИЛОВ

ХҮДӨӨГЭЙХИДЭЙ АНХАРАЛД[...]

Улаан-Үдын «Рембытприбор» комбинат ниислэлдэ дүхүү аймагуудта ажаһуудаг улад зоной ажабайдалда хэрэглэгдэдэг приборнуудые заһадаг гээшэ. Аймагай центрнүүдтэ часы заһадаг мастерскойнууд хүдэлдэг.

Кабанск тосхондо хүн зоной ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг приборнуудые заһадаг тусхай мастерской бии.

Холодильник, хубсаһа угаадаг машина, пылесосуудые заһахыень Улаан-Үдэһөө механигуудые хүдөө эльгээнэ. 1968 ондо хүдөөгэй зоной гэртээ баридаг техникэ заһабарилһанһаа 42 мян[...] хэриг олзо гүрэндэ оруул[...]

1969 ондо хүдөө зон[...] байдалые һайжаруулха [...] ехэхэн хэмжээнүүд хар[...] Жэшээлхэдэ, шарикова ав[...]нуудта хэгдэдэг бэхэнүү[...] пуланууд худалдагдаха. [...] зон аймагуудай мастерск[...] эбдэрһэн часы, электр[...] почтоор эльгээхэ аргатай [...] Кабанск тосхондо умсы[...]на, мотоциклнуудые за[...] туһалха станци нээгдэхэ[...]лаатай.

Н. МАЛХА[...]

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхэ» гэһэн түрүү бэшэг. «Табан жэлэй дүрбэдэхи жэл» гэһэн гаршаг доро информацинууд. Техникэ, машинаяа түргөөр заһабарилха асуудалаар корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Кадрнууд, фермэ, оньһожоруулга» гэһэн гаршаг доро А. Деригдазовай статья. «Һүнэй шанар ба ажахын олзо доход» гэһэн статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: «В. И. Ленин тухай дурасхаал» гэһэн АПН-эй материал. Л. Мартыновагай статья. «Бүргэд -зүрхэтэн» гэһэн нүхэр Ербановагай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: хизаар ороноо шэнжэлгэ тухай материалнууд. Нютаг нютагай һонин.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаме[...] мэдээсэһэнэй ёһоор, [...] республика доторнай б[...] үүлэтэйшэг байха, саһа[...]гүй. Һулаханаар һалхил[...] зүгэй ба Байгал шадар[...]гуудта 22—27, бусад [...] 17—22, Улаан-Үдэдэ [...] 34—36, үдэрынь 19—2[...] хүйтэн байха.

Февралиин 26—27-но[...]нүүдтэ республика дотор[...] зэргэ үүлэтэйшэг байха[...] нютагуудта саһан орохо[...]дэнэ. Хойто зүгэй, Ахы[...]нэй, Захааминай аймагу[...] ниидөө 34—39, үдэрынь [...] бусад нютагуудта һүнии[...] 32, үдэрынь 14—19 град[...] тэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУД[...]

Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ...

ҺАНАЛАА ТАБИХААР БОЛОО

Мүнөө үедэ хаа хаанагүй В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй түлэг дундаа ябажа байбашье, Захааминай аймагай томохон тосхонуудай нэгэн болохо Цахирта энэ талаар мүнэтэй юумэн хэгдэнэгүй гэхэдэ, алдуу болохогүй. Нэн түрүүндэ ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри — лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэгүй. Гадна уряа лозунг, стенд мэтын зүйлнүүд тосхоной гудамжаар ба эмхи зургаануудай хажуугааршье харагдаха юумэн үгы. Зарим эмхи зургаануудай хана хаягаар аяар Октябриин революциин 51 жэлэй ойдо зорюулһан лозунг мүнөө болотор үлгөөтэй байһаар.

Тиимэһээ тосхоной партийна организацинууд ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ шухала асуудалда һаналаа табихыень һануулая. Мартагдаһан энэ хүдэлмэри һэргээхэ саг дүтэлөө бэшэ гү?

Б. ШОЕНОВ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа «Вожатын трибуна» гэһэн дамжуулга. 18.30 минутаһаа «Табан жэлые — болзорһоонь урид» гэһэн дамжуулга. 18.45 минутаһаа концерт. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин». 19.20 минутаһаа «Долоон хоногой улас хоорондын шэнжэлэл». 19.40 минутаһаа «Эхэ оромнай геройн баатаршалгаар омогорхоно» гэһэн киноочерк. 19.50 минутаһаа «Арадай хиналтын экран». 20.20 минутаһаа «Через восемь морей и два океана» гэһэн киноочерк. 20.40 минутаһаа «Уран һайханай самодеятельность» гэһэн телевизионно журнал. 21.40 минутаһаа «Советский спорт» гэһэн киножурнал. 21.50 минутаһаа «Н. К. Крупскаягай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо» гэһэн дамжуулга. 22.10 минутаһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэл. 22.15 минутаһаа «Пансион Буланка» гэһэн уран һайханай фильм.

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—5[...] приёмная—54-93. зам. редактора—68-08. зам. редакт[...] 62-62. ответ. секретаря—50-52. зам. ответ. секретаря—[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—[...] 63-86. пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быта—[...] культуры и школ—60-21. писем и рабселькоров—67-81, [...]формации—34-05. общественная приёмная—56-62, [...] бюро—57-63. фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при С[...]те Министров БурАССР.

Н-03397. Зак. № 75[...]